

1 BERLÍN I BERLIN

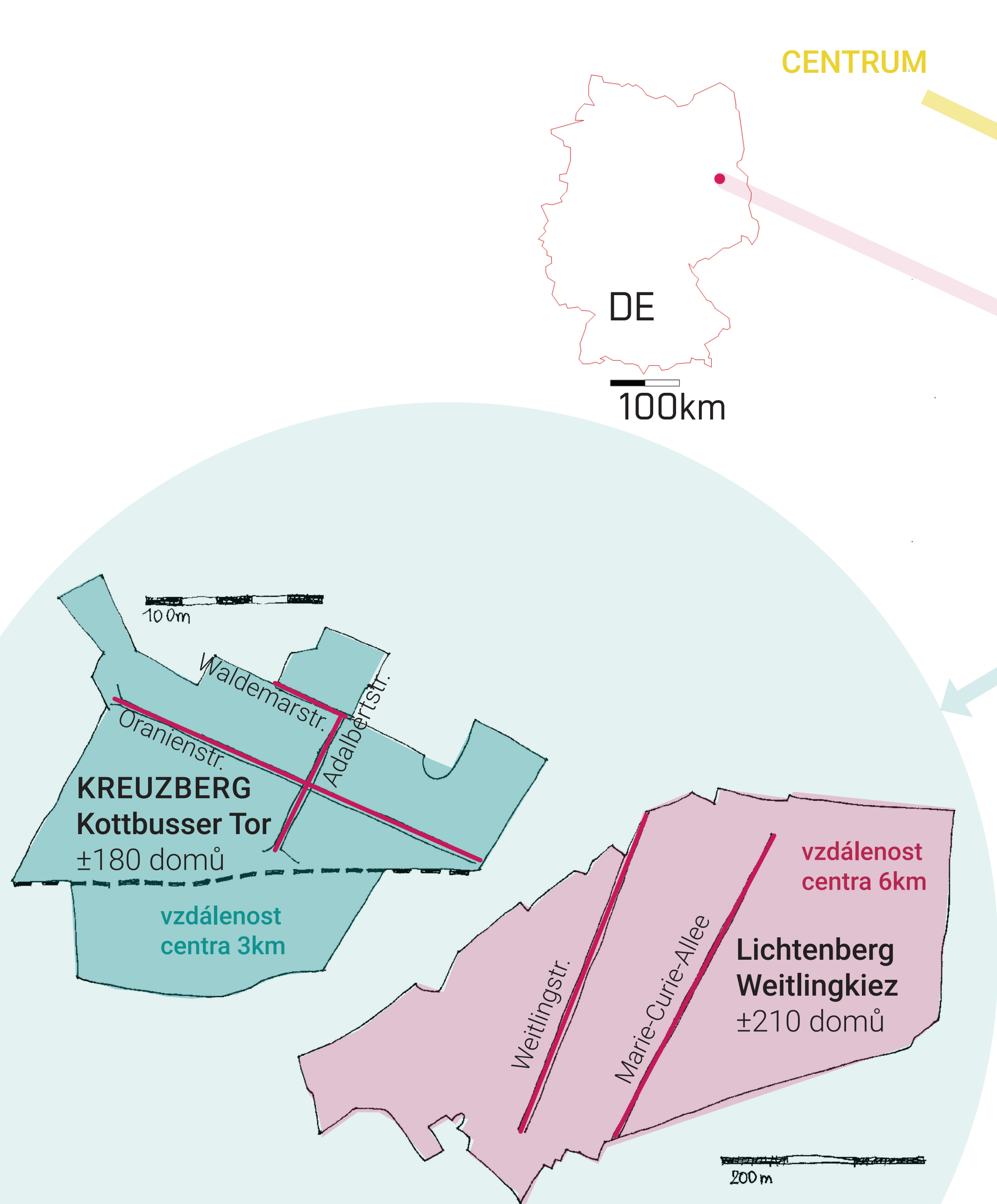
KREUZBERG A LICHTENBERG

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

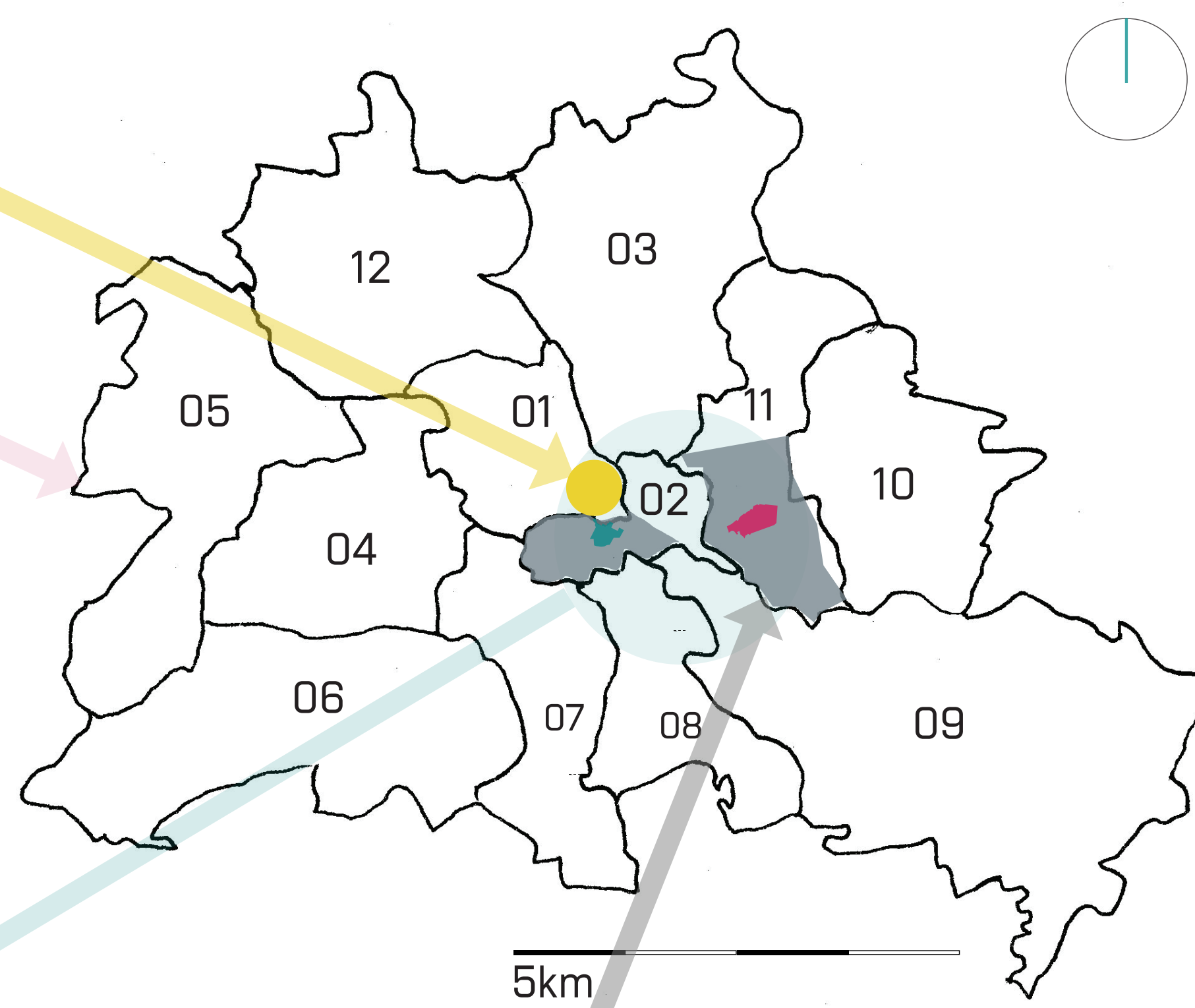
VYBRANÉ LOKALITY

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

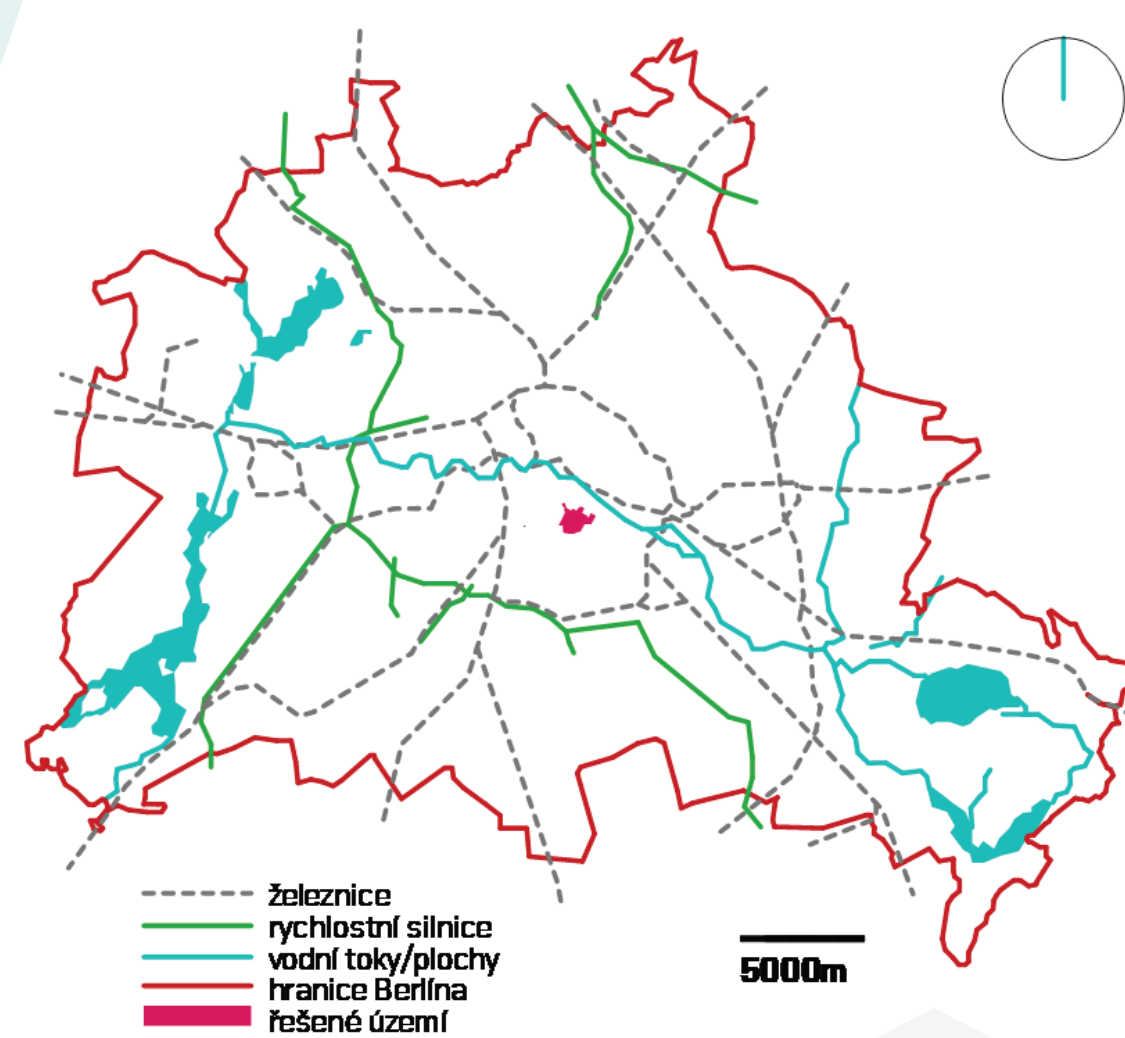

Obr.: Řešené lokality a jejich dílčí části (zdroj: archiv autorky)

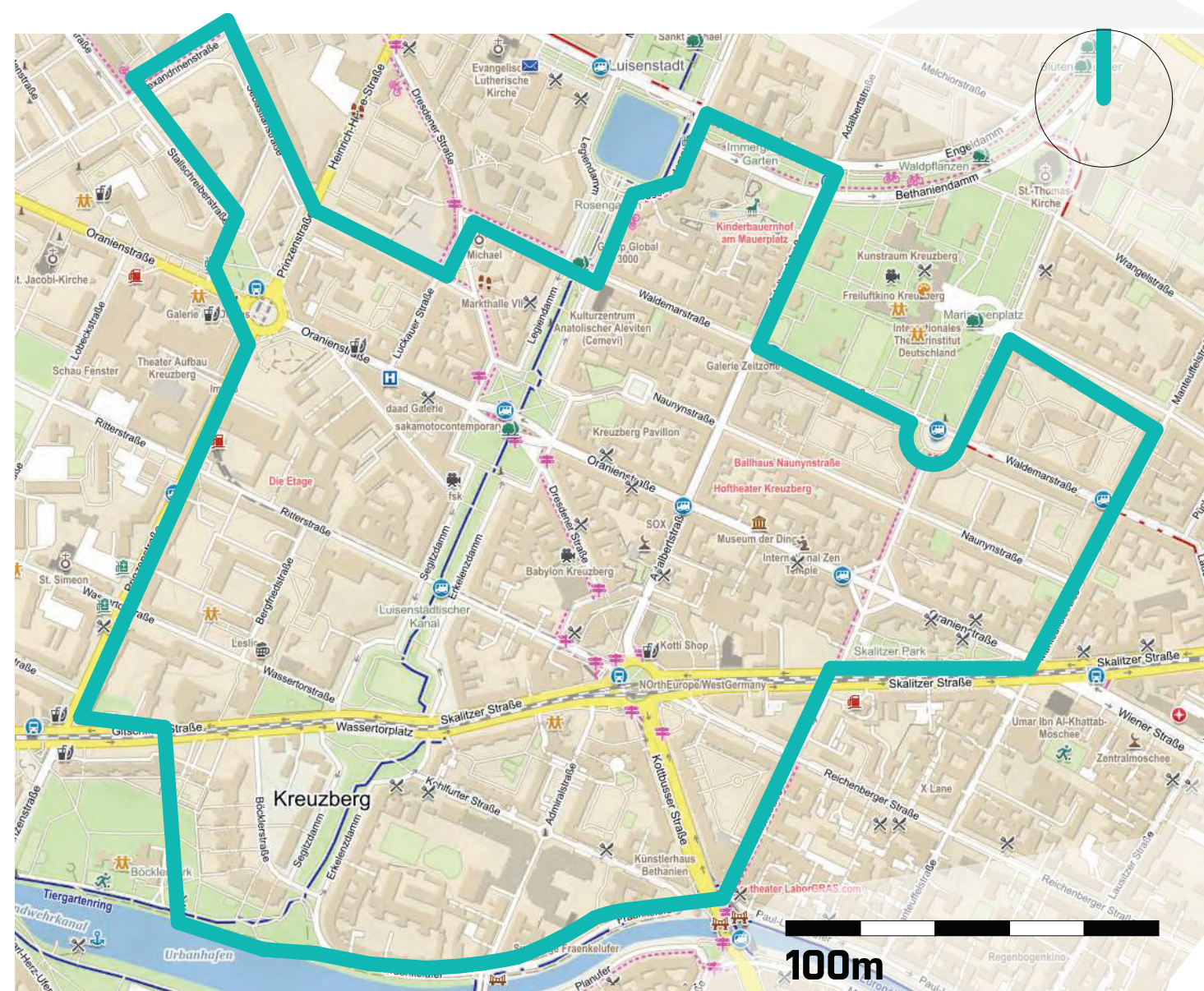

PŮVODNÍ DĚLENÍ MĚSTA KREUZBERG/LICHTENBERG (do roku 2001)

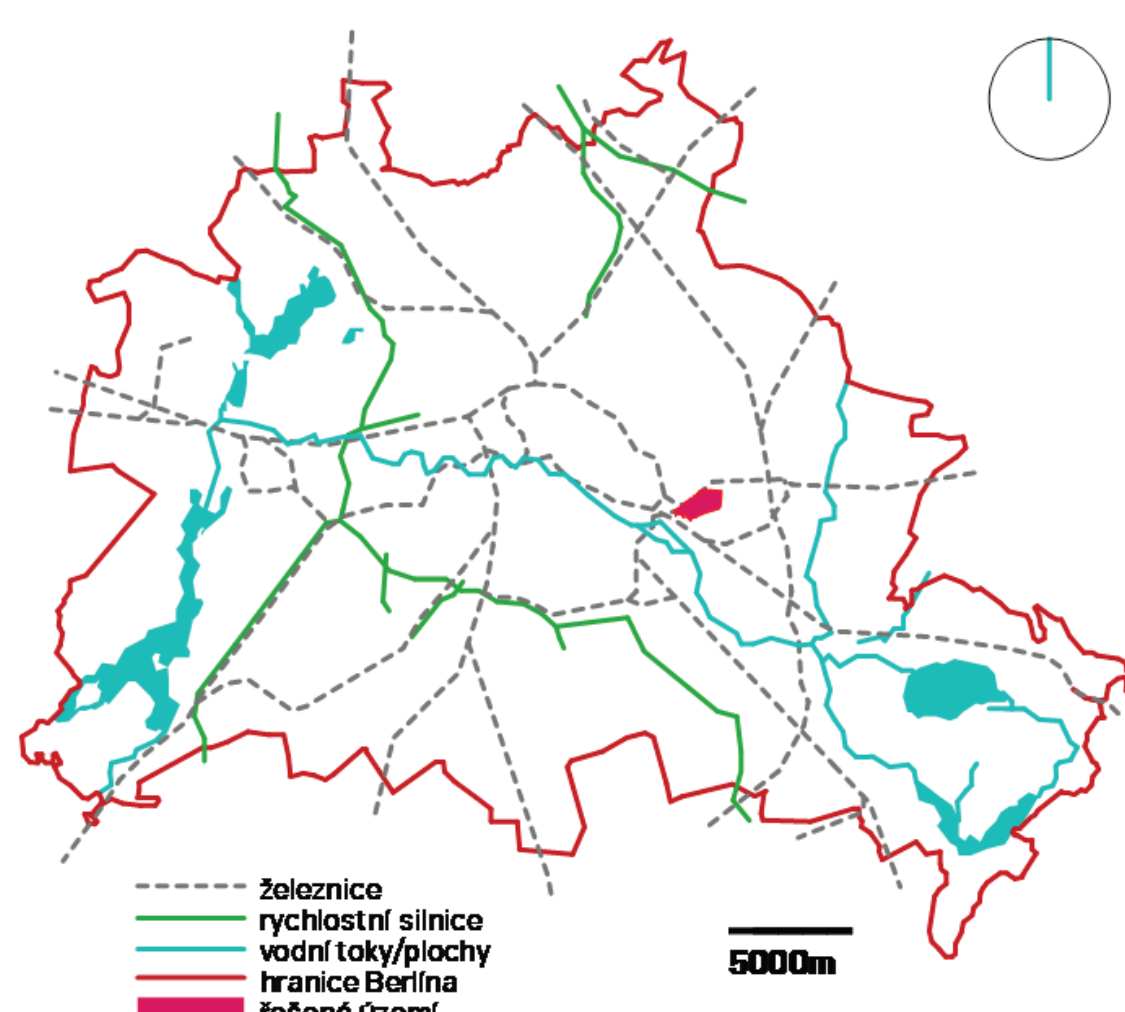
- 01 Mitte
- 02 Friedrichshain - Kreuzberg
- 03 Pankow
- 04 Charlottenburg - Wilmersdorf
- 05 Spandau
- 06 Steglitz - Zehlendorf
- 07 Tempelhof - Schöneberg
- 08 Neukölln
- 09 Treptow - Köpenick
- 10 Marzahn - Hellersdorf
- 11 Lichtenberg
- 12 Reinickendorf

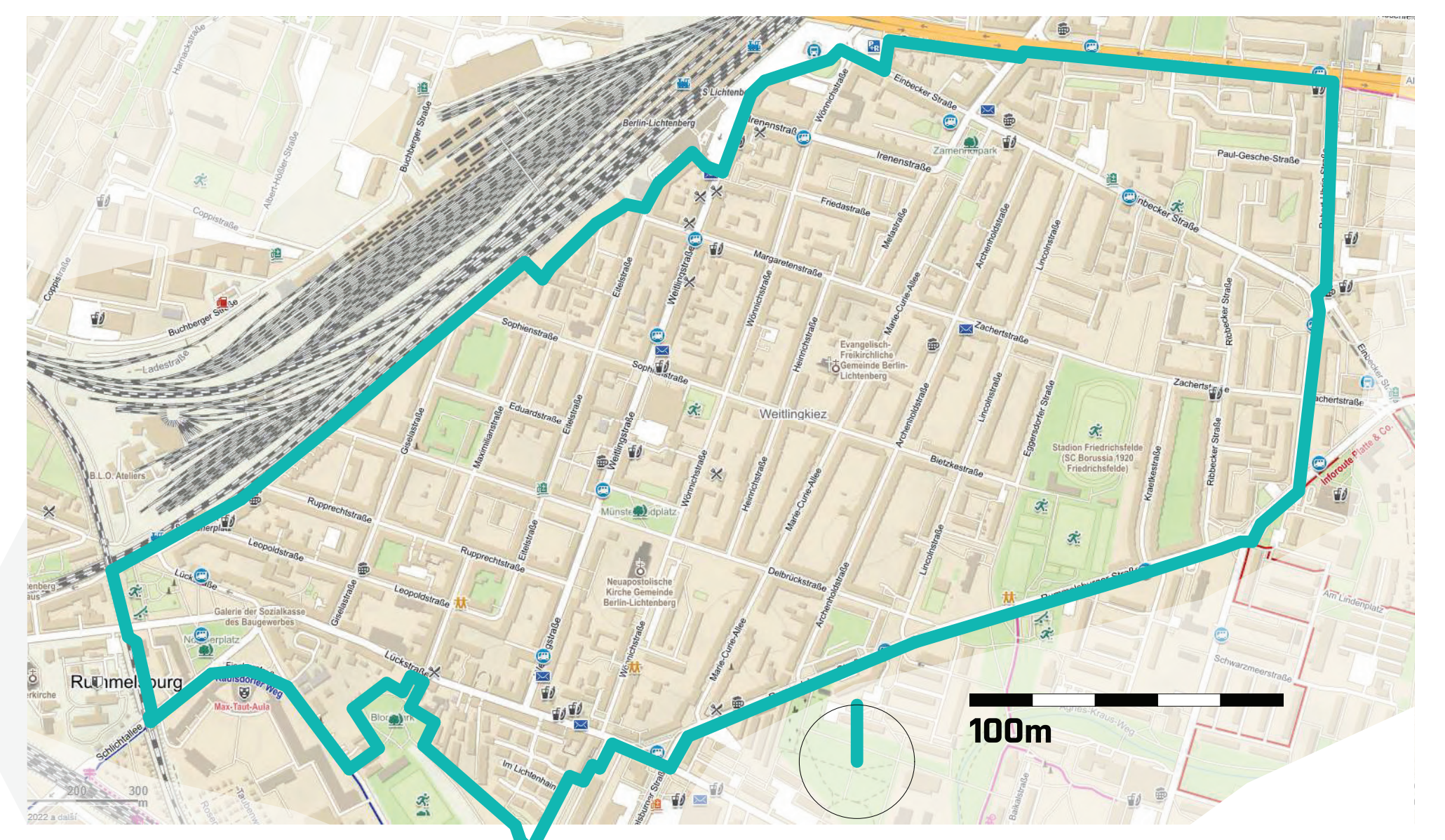
— železnice
— rychlostní silnice
— vodní toky/plochy
— hranice Berlína
— řešené území

Obr.: Řešené lokality na mapách "Berlín Kreuzberg" (nahore), "Berlín Lichtenberg" (dole) (zdroj: archiv autorky, podkladová mapa – mapy.cz)

— železnice
— rychlostní silnice
— vodní toky/plochy
— hranice Berlína
— řešené území

VYBRANÉ LOKALITY

Pro práci byly vybrány tyto lokality:

- „Berlín Kreuzberg“ – konkrétně oblast přestavby Kottbusser Tor (Hämer a Arbeitsgruppe Stadterneuerung 1981)
 - ohraničená z jihu kanálem Landwehrkanal, ze západu ulicí Prinzenstraße, zahrnující lokalitu obytného souboru na Stallschreiberstraße, z severu pokračující ulicí Sebastianstraße, Waldemarstraße přes Rosengarten na ulici Bethaniendamm, vymezená kulturním centrem na Adalbertstraße, Waldemarstraße a Mariannenplatz, přes Muskauer Straße, z východu hraničící ulicí Manteuffelstraße, Skalitzer Straße a Mariannenstraße
 - pro dílčí průzkum jsou z této oblasti vybrány ulice Oranienstraße, Adalbertstraße a Waldemarstraße
- „Berlín Lichtenberg“ – konkrétně Weitlingkiez
 - ze západu definovaná nádražím Berlín-Lichtenberg; ze severu ulicí Alt-Friedrichsfelde, ze západu ulicí Robert-Uhrig-Straße; z jihu ulicí Rummelsburger Straße, zahrnující obytný soubor na ulici Im Lichtenhain pokračující přes Blockpark na Fischerstraße a končící u policejní stanice na Nöldnerstraße
 - pro dílčí průzkum jsou z této oblasti vybrány ulice Weitlingstraße a Marie-Curie-Allee

ÚVOD

Zajímavá demografická situace Berlína, kdy ve městě žije 55,44 % cizinců a obyvatel s migračním pozadím, vnukla autorce otázku, zda rozdílné kulturní prostředí, ze kterého lidé ve městě pocházejí, mohou měnit městský prostor. Tato skutečnost byla podpořena vlastní zkušeností s návštěvou Izraele (kde měla autorka alespoň krátkodobou možnost poznat život v muslimské rodině) a půlroční pracovní stáž v iránské architektonické kanceláři ve Vídni.

Jedná se o velice aktuální téma, které spojuje poznatky z oblasti demografie s poznatky z oblasti architektury a urbanismu.

Samotný Berlín je městem, kde probíhá neustále stavební vývoj a je inspirativní i z hlediska řešení problémů městského prostoru v kontextu historického vývoje. Je centrem současné architektury.

Práce hodnotí část městského okresu Friedrichshain-Kreuzberg - „Berlín Kreuzberg“. Jedná se konkrétně o oblast přestavby Kottbusser Tor, která byla definována okolo roku 1980 Mezinárodní stavební soutěží IBA 1984/87 a která byla v tomto období obnovována a dostavována. Její zásluhou byly vytvořeny fotografické záznamy jednotlivých budov, které jsou v rámci práce porovnávány se současným stavem. V lokalitě je vysoké zastoupení tureckých menšin. Naproti tomu je pro porovnání vybrána část městského okresu Lichtenberg - „Berlín Lichtenberg“. Jedná se konkrétně o lokalitu známou jako Weitlingkiez a disponuje nízkým počtem kulturních vlivů.

Cílem práce je zjištění, zda mají cizinci a obyvatelé s migračním pozadím vliv na městský prostor a případně jaký.

Současný stav rozpracovanosti práce nedovoluje určení přesného výsledku. Dle dat, získaných případovými studii a v lokalitách provedenými šetřeními si autorka dovoluje tvrdit, že určitý vliv rozdílných kultur byl v městském prostředí pozorován. Jedná se hlavně o změny v typu budov a změn ze sociálního a hospodářského hlediska. Celkové výsledky budou známy v závěru celého výzkumu a budou uveřejněny v rámci dizertační práce.

VYSOKÉ UČENÍ FAKULTA
TECHNICKÉ ARCHITEKTURY
V BRNĚ

ING. ARCH. MONIKA MOGGERT: Berlín – vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
Školitel: doc. Ing. arch. Ivo Boháč, PhD.

2 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

METODIKA VÝZKUMU

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

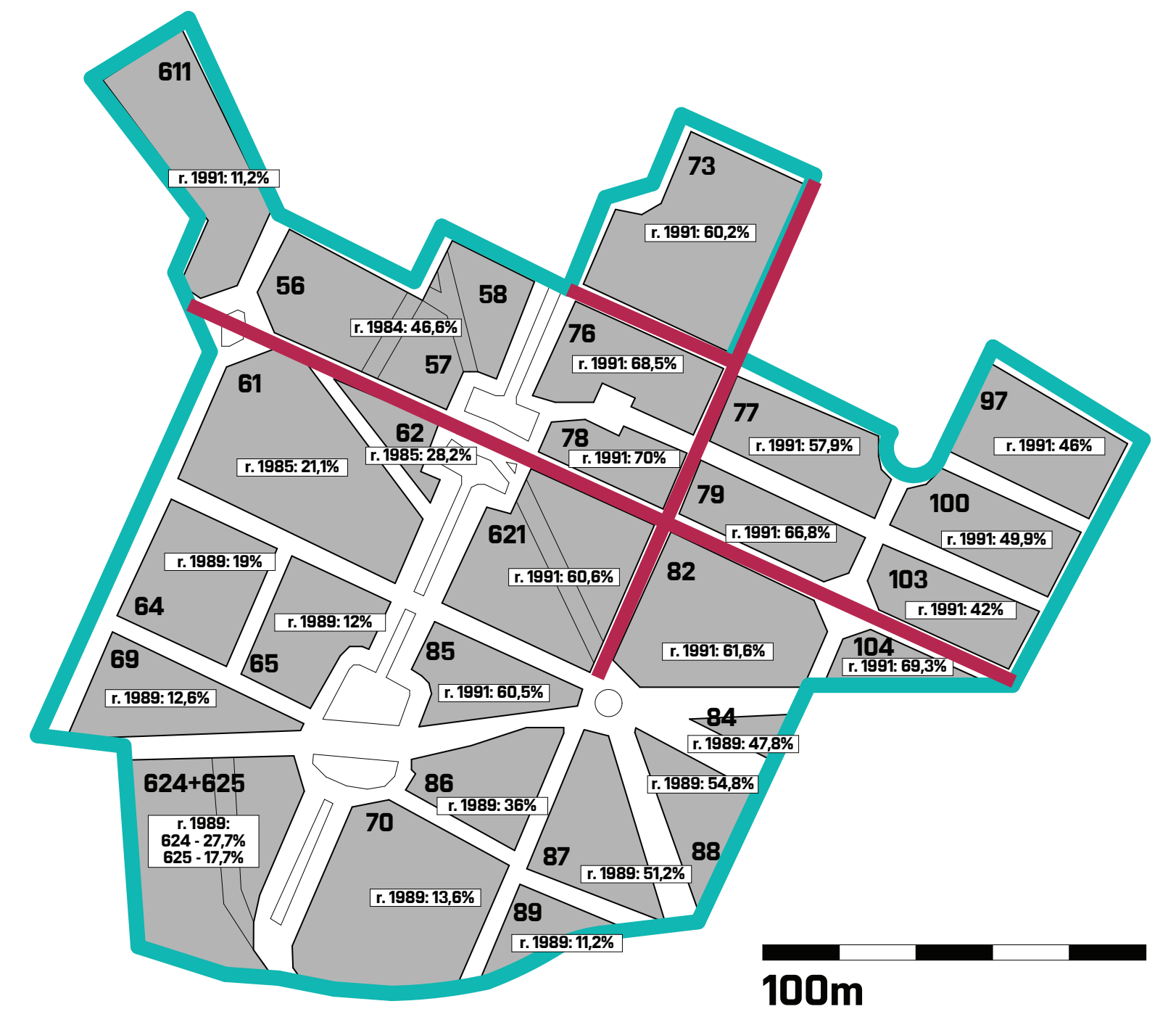
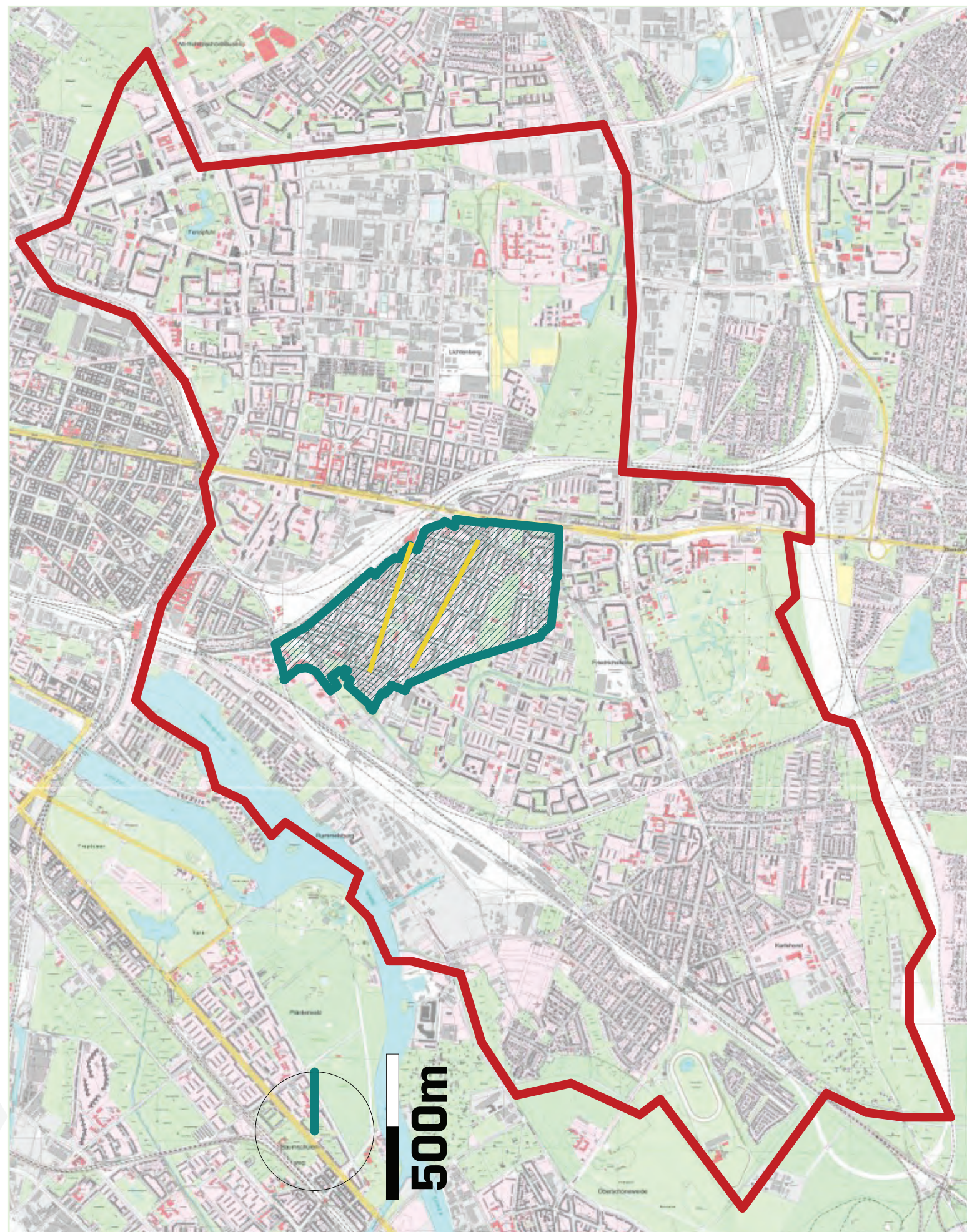
STATISTICKÁ DATA

Pro potřeby ověření vhodnosti vybraných lokalit pro komparaci vlivů odlišných kultur na městské prostředí jsou „*Berlin Kreuzberg*“ a „*Berlin Lichtenberg*“ popsány statistickým daty získanými z berlínského statistického úřadu. (Amt für Statistik Berlin-Brandenburg nedatováno) Z důvodu berlínské reformy místní správy, kdy došlo roku 2001 ke sloučení okresů a „*Berlin Kreuzberg*“ se stal součástí obvodu Friedrichshain-Kreuzberg a „*Berlin Lichtenberg*“ součástí obvodu Lichtenberg, byla snaha o získání srovnatelných dat, avšak tato skutečnost přináší do práce proměnné, a to zejména z hlediska demografického vývoje.

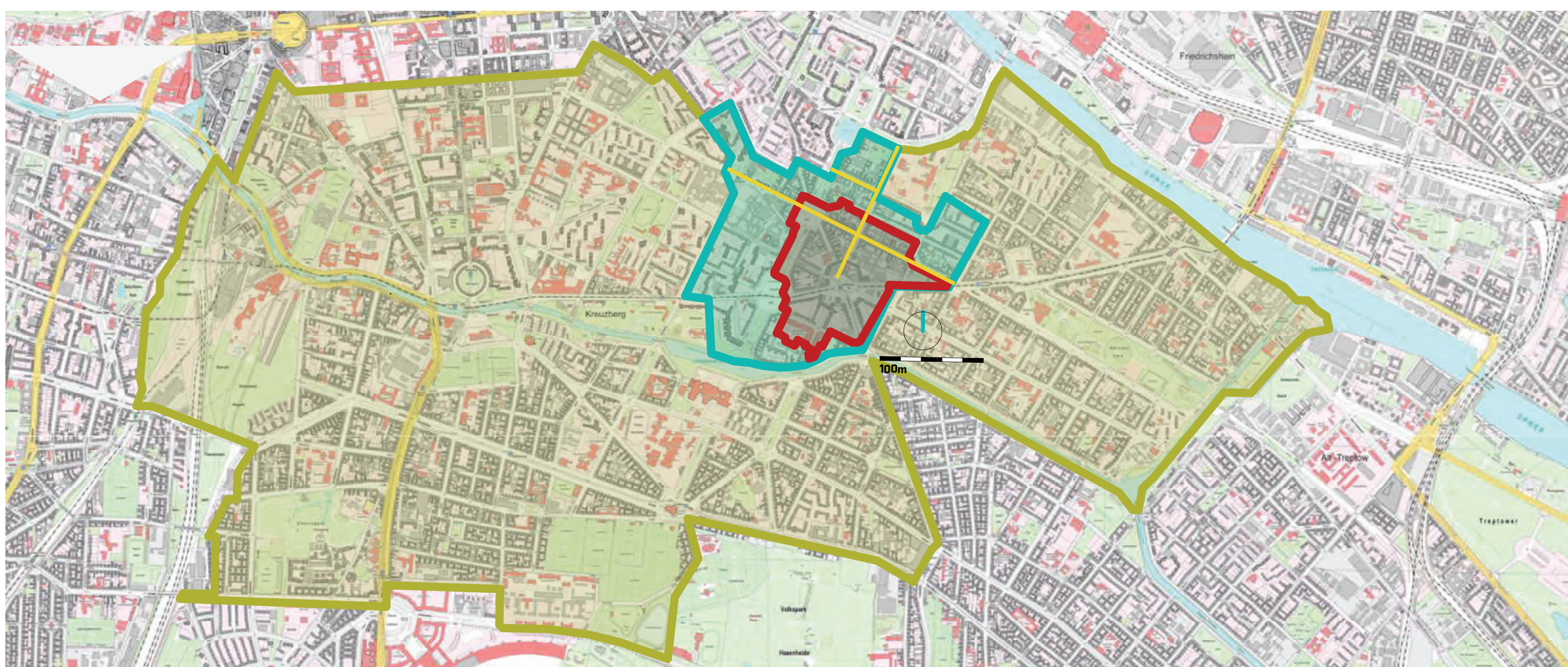
Oblast „*Berlin Kreuzberg*“ z dnešního pohledu leží na území čtyř územních celků (Oranienplatz, Moritzplatz, Lausitzer Platz, Wassertorplatz) a oblast „*Berlin Lichtenberg*“ na území jednoho územního celku (Weitlingstraße). Ani jeden z těchto celků nekoresponduje přesně s hranicemi řešených území, ale jsou jejich součástí. Data z těchto územních celků jsou použita pro porovnání řešených lokalit, a to zejména - počet obyvatel, změna počtu obyvatel (srovnání počtu obyvatel v letech 2007, 2010, 2015 a 2020; data z let 1975-2020 jsou dostupná pouze pro celou čtvrť Kreuzberg a Lichtenberg a jsou také doložena), podíl obyvatel a přistěhovalců, podíl obyvatel dle zemí původu a podíl obyvatel s migračním původem.

Pro zvolení lokality „*Berlin Kreuzberg*“, byla dále shromážděna data vypovídající o podílu obyvatel s migračním původem v jednotlivých blocích domů (v časovém rozmezí 1985-1991 dle dostupnosti informací). (SPAS Kreuzberg NORD e. V. 1992; 1985; 1991)

Obr. 3: Hranice čtvrtě Lichtenberg (červená) a řešené lokality „*Berlin Lichtenberg*“ (zdroj: archiv autorky; podkladová mapa - fbinter.stadt-berlin.de)

Obr.: „*Berlin Kreuzberg*“ - 1985-91: podíl obyv. s migračním původem v jednotlivých blocích (zdroj: archiv autorky, data - <https://berlin.museum-digital.de/singleimage.php?resourcenr=4732>; <https://api.deutsche-digitale-biblio-thek.de/binary/e61f325d-dc92-4756-bc6e-b5183f84da82.pdf>; <https://api.deutsche-digitale-bibliothek.de/binary/e61f325d-dc92-4756-bc6e-b5183f84da82.pdf>)

Obr.: Hranice čtvrtě Kreuzberg (zelená), řešené lokality „*Berlin Kreuzberg*“ (tyrkysová) a QM ZKO – správa městské čtvrti Kreuzberg/Oranienstr. (červená) (zdroj: archiv autorky; podkladová mapa – fbinter.stadt-berlin.de)

MÍSTNÍ ŠETŘENÍ

Další metodou výzkumu je místní šetření. Jedná se o část výzkumu, která je v současné době ve fázi rozpracovanosti a přináší pouze dílčí výsledky, které je nutné ještě upřesnit. Kompletní výsledky budou zveřejněny v rámci dizertační práce.

Šetření se uskutečnilo za obdobných podmínek v obou lokalitách – „*Berlin Kreuzberg*“ v ulicích Adalbertstraße, Oranienstraße a Waldemarstraße a „*Berlin Lichtenberg*“ v ulicích Weitlingstraße a Marie-Curie-Allee. Byla sledována a zaznamenána data o druhu a počtu charakteristických služeb. Byla provedena fotodokumentace fasád a okolí jednotlivých domů. V lokalitě „*Berlin Kreuzberg*“ jsou tato data porovnávána se situací domů v 80. letech 20. století na základě autorkou určených algoritmů hodnotících architektonické a urbánní změny. Ty jsou rozřazeny do skupin *tvar*, *hmota* a *prostor*. V práci se autorka odklání od zažitého chápání těchto skupin dle Drápala a Drápalové. (Drápal a Drápalová 1988) *Tvar* v práci zastupuje skupinu prvků, které nám určují vzhled budovy. *Hmota* je chápána jako změna objemu objektu. *Prostor* určuje změny, které probíhají v okolí objektu. Všechny změny jsou vyjádřeny bodově, a to takovým způsobem, kdy nám bodové hodnocení 0-10 bodů ukazuje na fakt, že objekt v této kategorii zůstal beze změny,

či proběhla nevýrazná změna, bodové hodnocení 10-20 bodů poukazuje na změny evropského charakteru a bodové hodnocení 20-30 bodů na vliv kulturních rozdílů.

TVAR	
změna tvaru: okna/dveře; ornament/barva; materiál:	
0-10 b	zachováno bez výrazné změny
10-20 b	změna evropského charakteru
20-30 b	odlišný kulturní vliv
HMOTA	
objemové změny:	
0-10 b	minimální změny, nástavba
10-20 b	nová budova evropského charakteru, kompletní přestavba, původní objem nezachován
20-30 b	nová budova kulturního vlivu (příklad: mešita, lázně)
změna zastavěné plochy:	
0-10 b	do 25 %
10-20 b	25 %-100 %, evropského charakteru
20-30 b	25 %-100 %, odlišný kulturní vliv
PROSTOR	
změna: vzhled veřejných prostor; parter domů; plochy zeleně:	
0-10 b	zachováno bez výrazné změny
10-20 b	změna evropského charakteru
20-30 b	odlišný kulturní vliv

STUDIUM V ARCHIVECH

Studium v archivech Muzeum FHXB Friedrichshain-Kreuzberg a Landesarchiv Berlin přineslo řadu podkladů vhodných pro výzkum architektonicko-urbanistických změn především v lokalitě „*Berlin Kreuzberg*“. Jednalo se hlavně o data ze sbírky Mezinárodní stavební výstavy IBA 1984/87 (viz kapitola Městský prostor lokality „*Berlin Kreuzberg*“), jež obsahuje studie a zprávy z 80. let 20. století o stavebních plánech a účasti veřejnosti v urbanistických soutěžích v Berlíně-Kreuzbergu. (Muzeum FHXB Friedrichshain-Kreuzberg 2017) Součástí sbírky jsou i fotografie jednotlivých domů řešené lokality „*Berlin Kreuzberg*“ datované převážně rokem 1981, které byly dále použity (s povolením k nekomerčnímu použití společností S.T.E.R.N. GmbH) v rámci výzkumu a jsou pro něj stěžejním materiálem.

Studium v archivu budovy Museum Lichtenberg im Stadthaus přineslo podklady o historii a stavebním vývoji čtvrti Lichtenberg. Jednalo se především o obrazová data a data z publikací. Dále bylo možné i studium publikací o čtvrti Kreuzberg.

STUDIUM MAPOVÝCH PODKLADŮ

Pro potřeby analýz vývoje území ve vymezeném časovém úseku bylo využito i studia mapových podkladů. S těmito podklady bylo dále pracováno, potřebné části a informace byly digitalizovány, porovnávány a hodnoceny. Z mapových podkladů byly využity zejména mapy z portálu HistoMapBerlin vytvořených ve společném projektu mezi berlínským státním archivem a Beuth Hochschule für Technik Berlin. Ty nabízí na základě georeferenčních historických map zobrazení městské struktury Berlína od roku 1910 do roku 2013 (Landesarchiv Berlin und der Beuth Hochschule für Technik Berlin nedatováno). Dále byla využita mapová data z portálu FIS Broker - s možností zobrazení map současné situace městské struktury, leteckých snímků i stáří výstavby, Mapy Google a Mapy.cz.

Tabulky znázorňují zjednodušené hodnocení dle *tvaru*, *hmoty* a *prostoru*. Jelikož se jedná o neobjektivně měřitelná data, druh desetibodového rozmezí hodnocení byl zvolen tak, aby bylo možné získat co nejvíce objektivní data s možností bodového rozptylu.

3 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

KULTURNÍ ROZDÍLY

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru

The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

KULTURNÍ ROZDÍLY V KONTEXTU ŘEŠENÝCH LOKALIT

Autorka se soustředí na změny výrazových prostředků typicky evropského prostředí a hledá jejich ovlivnění jinými kulturami.

Jako sociální aspekt vlivu kulturních rozdílů na městský prostor byla vybrána skupina obyvatel s návazností na Turecko a arabské státy (dále také jen *odlišná kultura*).

„Berlín Kreuzberg“ zastupuje v práci oblast, jež je ovlivňována vlivy kulturních rozdílů, „Berlín Lichtenberg“ zastupuje oblast s minimálními vlivy kulturních rozdílů.

Lokalitu „Berlín Kreuzberg“ obývá okolo 30 % obyvatel s migračním pozadím a cizinců s návazností na Turecko. Dále zde bydlí i obyvatelé z arabských zemí (okolo 9 %). Dle studia literatury a provedených rozhovorů obě tyto skupiny definují městský prostor a mají na něj vliv. Cílem práce je zjistit, zda tomu tak opravdu je.

Za typické architektonické a urbanistické znaky *odlišných kultur* jsou brány v potaz vlivy sociální (například konání oslav na veřejnosti, společné praní, znaky emancipace), vlivy architektonické (například materiál, barva, štuk, tvar, druhy staveb – příklad: mešity, minarety, madrasy, chrámy), hospodářský (například služby, tržiště, turismus).

Obr.: První hostující pracovníci v Německu, zdroj: <https://www.tagesspiegel.de/berlin/gastarbeiter-in-berlin-die-aufbaugeneration/5769582.html>

Obr.: Pouliční festival Oranienstraße 1980, zdroj: <https://berlin.museum-digital.de/object/41327>

Obr.: „Den cizího občana“ byl název akce, která se konala jednou za rok a měla místním a hostujícím pracovníkům přiblížit kulturu toho druhého. Zdroj: <https://www.spiegel.de/fotostrecke/tuerken-in-deutschland-kismet-vor-der-kamera-fotostrecke-109570.html>

MIGRACE V BERLÍNĚ V OBDOBÍ OD 2. SV. VÁLKY

V průběhu 2. sv. války byly centrální části města kompletně zničeny a s nimi i rostlá kompozice městské struktury. Bylo tedy potřeba jejich dostavby a obnovy dopravní infrastruktury. Dalším neblahým dopadem 2. sv. války bylo rozdělení Německa do čtyř okupačních zón a poté založení Spolkové republiky Německo (dále jen SRN) a Německé demokratické republiky (dále jen NDR). Tím došlo i k rozdělení města na Západní Berlín a Východní Berlín. Prohloubení problému rozdělení nastalo stavbou betonové zdi protínající celou aglomeraci podél dělicí linie a uzavírající Západní Berlín. Zeď vytvořila ve městě nepropustnou bariéru. Dříve centrální městské části se staly okrajovými částmi, došlo k odlivu firem a obyvatel z těchto lokalit. „Obě části Berlína se po stavbě zdi začaly formovat samostatně a každá část pojala obnovu města po svém, v podstatě se začaly tvořit první velké rozdíly nejen ve vnímání obyvatel, ale také ve vzhledu města, jeho přístupu k politice a čtyřem mocnostem, kultuře i ekonomické pomoci.“ (FILINGEROVÁ 2015, s. 24)

„Pro Západní Berlín s sebou neslo postavení zdi značné problémy v zaměstnanosti. Za jedinou noc ztratil až 60 000 pracovních sil, které přicházely za prací z východního sektoru.“ (Filingerová 2015, s. 26)

„Od založení NDR v roce 1949 do roku 1961, kdy byla vystavěna Berlínská zeď, emigrovalo 3,8 milionu lidí do západní SRN. Německo nemělo na rozdíl od ostatních evropských států bývalé kolonie, které by mohly sloužit jako zdroj pracovní síly. Proto v roce 1955 podepsala SRN dohodu o nábore pracovních sil s Itálií. Podobné dohody byly podepsány i se Španělskem a Řeckem v roce 1960. V roce 1961 byla podepsána dohoda s Tureckem, následovala v roce 1963 dohoda s Marokem, Portugalskem v roce 1964, Tuniskem v roce 1965 a bývalou Jugoslávií v roce 1968. Smlouvy měly být oboustranně výhodné – Německo mělo získat nedostatkovou pracovní sílu, která byla levná a nekvalifikovaná, a v partnerských státech měly být vyřešeny problémy s vysokou nezaměstnaností.“ (FALTRUSOVÁ 2014, s. 30)

„V roce 1973 již migranti z Turecka tvořili největší část populace nezahmující německé občany (23%), následovali obyvatelé Jugoslávie (17%) a Itálie (16 procent). Těsně předtím, než padla „Berlínská zeď“, se dvoumilionová populace západního Berlína skládala ze 12,5% cizinců, z nichž polovina byla údajně turecká.“ (Akcan 2018, s. 32) V roce 1991 bylo ve čtvrti Kreuzberg již 31,5% přistěhovalců, v oblasti Kottbusser Tor bylo jejich zastoupení přes 50%. (Amt für Statistik Berlin-Brandenburg 2021)

„Napjatá patová situace v meziněmeckých vztazích, která přetrvávala po většinu osmdesátých let, byla dramaticky narušena v důsledku politických otřesů, které se odehrály ve východním Německu koncem roku 1989 a začátkem roku 1990. Masivní demonstrace ve východním Berlíně a dalších východoněmeckých městech vedly k zhroucení režimu a demontáži Berlínské zdi v listopadu 1989.“ (Columbia Electronic Encyclopedia 2021, s. 1-3). Demolicí Berlínské zdi roku 1989 bylo město znovu sjednoceno. Nastala tak otázka, co s územím v místě po dělicí zdi, která protínala město. Dle mapových podkladů můžeme spatřit, že pozice zdi je ve městské struktuře patrně dodnes.

MĚSTSKÝ PROSTOR V KONTEXTU MĚSTA BERLÍNA

HISTORICKÝ KONTEXT

Berlín prošel pestrými škálami událostí, politických zvratů, ničení, znovuoobnovení a s tím souvisejících pokusů zasáhnout i do jeho vývoje tak, aby byl zanechán podpis příslušné etapy dějin, mocenských ambicí a prosazení vizí. Prostor pro vznik současné městské struktury byl uvolněn i válečným narušením přirozeného vývoje ve 2. sv. válce. To sice uvolnilo plochy pro nové vize, ale město dnes těžko nalézá cestu k pohodě prostředí, cestu ze stereotypu a neosobnosti novodobé architektury. (Moggert 2018)

Dynamický vývoj města se propisuje do městského prostředí ve více kontextech podstatných pro práci – historických, architektonicko-urbanistických i sociologických. A tak se Berlín jeví jako ideální příklad města pro výzkum vlivu kulturních rozdílů na městský prostor.

Obr.: Rozdělení Berlína „Berlínskou zdí“ od roku 1961 do roku 1989

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – kresba uličního prostoru – Kottbusser Tor

VYSOKÉ UČENÍ FAKULTA
TECHNICKÉ ARCHITEKTURY
V BRNĚ

ING. ARCH. MONIKA MOGGERT: Berlín – vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
Školitel: doc. Ing. arch. Ivo Boháč, PhD.

4 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

MĚSTSKÝ PROSTOR

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru

The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

MĚSTSKÝ PROSTOR LOKALITY „BERLÍN KREUZBERG“

HISTORICKÝ KONTEXT – MEZINÁRODNÍ STAVEBNÍ VÝSTAVA, SITUACE OKOLO ROKU 1980

Důležitou zmínkou je, že se „Berlín Kreuzberg“ v období rozdělení Berlína se nacházel na území Západního Berlína.

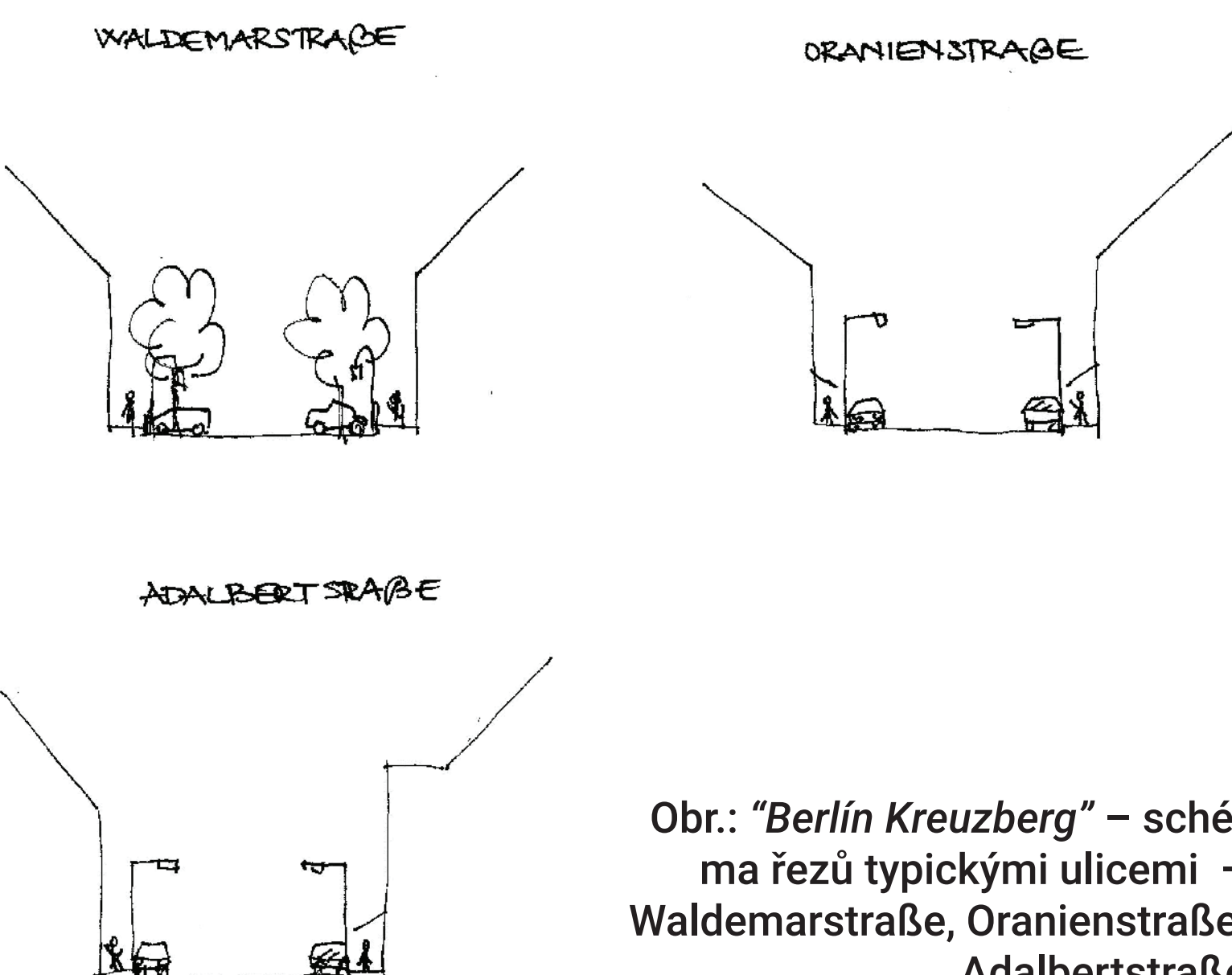
Problematickou situaci chátrajících lokalit Berlína se město rozhodlo řešit vyhlášením Mezinárodní stavební výstavy IBA 1984/87 (dále jen IBA) „v roce 1978 na základě rozhodnutí Sněmovny reprezentantů Západního Berlína“ (Muzeum FHXB Friedrichshain-Kreuzberg 2017). Klíčovými tématy bylo znovuoživení a obnova historického vnitřního města z velké části zničeného válkou a téma prostoru, Berlínské zdi. (Federal Institute for Research on Building, Urban Affairs and Spatial Development nedatováno) „Překvapivě velký počet špičkových architektů z Evropy a Spojených států amerických byl vyzván, aby přispěl k projektu kombinující obnovu měst a výstavbu veřejného bydlení. Hlavní oblastí IBA byla čtvrť Kreuzberg - podél Berlínské zdi, jež byla během druhé světové války těžce bombardována a poté ponechána chátrat. Téměř polovina obyvatelstva zchátralého Kreuzbergu, někdy označovaného jako „German Harlem“, byli občané převážně z Turecka a mnoho obyvatel byli squateři, kteří se nelegálně nastěhovali do opuštěných budov. Většina migrantů z Turecka přijeli v rámci programu hostujících pracovníků, někteří byli uprchlíci po tureckém převratu a následném násilí v roce 1980.

Stavba probíhala téměř výhradně na pozemcích, které patřily městu. Do roku 1989 IBA postavila 4 500 nových bytů v sekci „IBA-Neubau“ pod vedením Josefa Paula Kleihuese, nechala zrekonstruovat 5 000 stávajících bytů a podpořila 700

svépomocných projektů v sekci „IBA-Altbau“ pod vedením Hardt-Walthera Hämera.“ (Akcan 2018, s. 10)

CHARAKTERISTIKA LOKALITY „BERLÍN KREUZBERG“

Řešená lokalita „Berlín Kreuzberg“ je součástí čtvrti Kreuzberg, která je od roku 2001, kdy došlo v rámci reformy místní správy ke sloučení okresů, součástí obvodu Friedrichshain-Kreuzberg. Leží jihovýchodně od centra města ve vzdálenosti okolo 3 km. Plocha „Berlín Kreuzberg“ je přibližně 99,5 ha. Dopravní napojení je možné automobilovou dopravou i využitím autobusové dopravy a nadzemní dráhy (U-bahn U1), jejíž stanice se nachází v samotném středu vybrané lokality a v ohnisku jejího dění. Výběr lokality byl po podrobném průzkumu zvolen na základě studia odborných materiálů z doby přestavby lokality okolo roku 1981 a kterou ve své publikaci popisuje Hämer a Arbeitsgruppe Stadterneuerung.

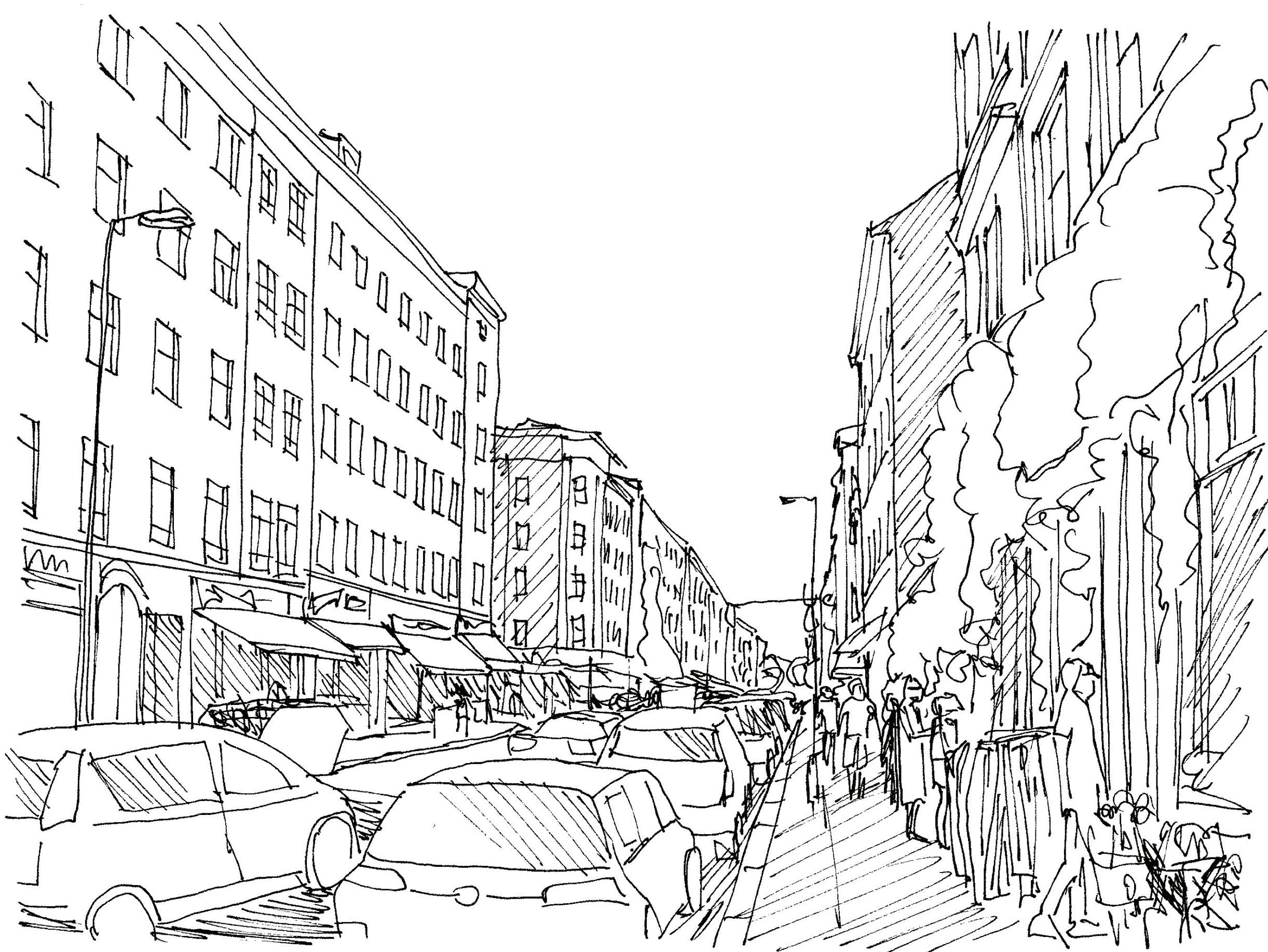

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – schéma řezů typickými ulicemi – Waldemarstraße, Oranienstraße, Adalbertstraße

Lokalita nabízí spoustu zajímavých míst, a to jak z hlediska městské struktury, tak i turistického hlediska. Za zmínku stojí parkový pruh Luisenstädtischer Kanal, jež vytváří symetrické osové propojení kostela sv. Michaela a Landwehrkanal s možností využití lodní přepravy. V jeho místech bylo plánovaná realizace městské dálnice a jejího křížení, na níž okolo roku 1970 vznikaly návrhy, které nakonec nebyly realizovány.

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – kresby uličního prostoru – Adalbertstraße (nahore), Oranienstraße (uprostřed), Waldemarstraße (dole)

Z hlediska stavební struktury a městského prostředí lze čtvrť charakterizovat jako různorodou, s převážně blokovou výstavbou. Přibližně polovina budov se řadí k budovám vystavěným před rokem 1900, ostatní budovy jsou datovány v časovém rozmezí 1950-1990. Oblast kolem Kottbusser Tor dominuje velkými komplexy budov, které byly vystavěny v 70. a 80. letech 20. století po kompletním uvolnění plochy. Bloky podél Oranienstraße, Adalbertstraße a Waldemarstraße jsou výsledkem „opatrné městské obnovy“. Kottbusser Tor lze definovat jako dopravní uzel s vysokou úrovní hluku a emisí a také místem setkávání uživatelů drog a alkoholu. Místo protínající nadzemní dráha U-bahn U1 a kruhový objezd představují fyzické bariéry pro chodce a rozdělují čtvrť na jižní a severní část. (Quartiersmanagement Zentrum Kreuzberg / Oranienstraße nedatováno)

Nachází se v těsné návaznosti na Kulturní centrum na náměstí Mariannenplatz. Lokalita disponuje institucemi, jako jsou například muzeum Friedrichshain-Kreuzberg Museum na Adalbertstraße, knihovna Mittelpunktbibliothek na Adalbertstraße, místy pro setkávání, vzdělávacími institucemi a nepřehledným množstvím gastronomických zařízení. Z hlediska kulturních vlivů jsou ve vybrané oblasti zastoupeny mešity a kulturní centra islámu, buddhistická modlitebna a synagoga.

5 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

FOTODOKUMENTACE

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

MĚSTSKÝ PROSTOR LOKALITY „BERLÍN KREUZBERG“

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Kottbusser Tor – „Kottbusser Zentrum“

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Kottbusser Tor – trh s ovocem a zeleninou

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – křižovatka Oranienstraße/ Adalbertstraße

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Adalbertstraße – gastronomie

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Oranienstraße – mešita přístupná z vnitrobloku

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Oranienstraße – vnitroblok

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Heinrichplatz

Foto: Monika Moggert

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Oranienstraße – přístup do mešity

Obr.: „Berlín Kreuzberg“ – Waldemarstraße – Kulturní centrum Alevitů

VYSOKÉ UČENÍ
TECHNICKÉ
V BRNĚ

FAKULTA
ARCHITEKTURY

ING. ARCH. MONIKA MOGGERT: Berlín – vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
Školitel: doc. Ing. arch. Ivo Boháč, PhD.

6 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

MĚSTSKÝ PROSTOR

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru

The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

MĚSTSKÝ PROSTOR LOKALITY „BERLÍN LICHTENBERG“

HISTORICKÝ KONTEXT

„Z pohledu historického vývoje se rozsáhlý rozvoj Weitlingkies datuje okolo roku 1890 v důsledku postupné industrializace, a tím spojeného obrovského nárůstu populace v Berlíně. V lokalitě probíhala výstavba bytů pro dělníky a řemeslníky. Samotný Lichtenberg je jednou z takzvaných dělnických čtvrtí Berlína. Jeho obyvatelstvo tvořili převážně příslušníci nízkopříjmových sociálních vrstev.“ (Senatsverwaltung für Bau- und Wohnungswesen, Abteilung IV, Referat für Stadterneuerung, Land Berlin nedatováno)

„Okolo roku 1920 dochází k výrazné expanzi města a 1. října 1920 vzniká aglomerace Velký Berlín, kterého se stala čtvrtí Lichtenberg součástí na základě slučování okolních částí Berlína.“ (Moggert 2019, s. 3)

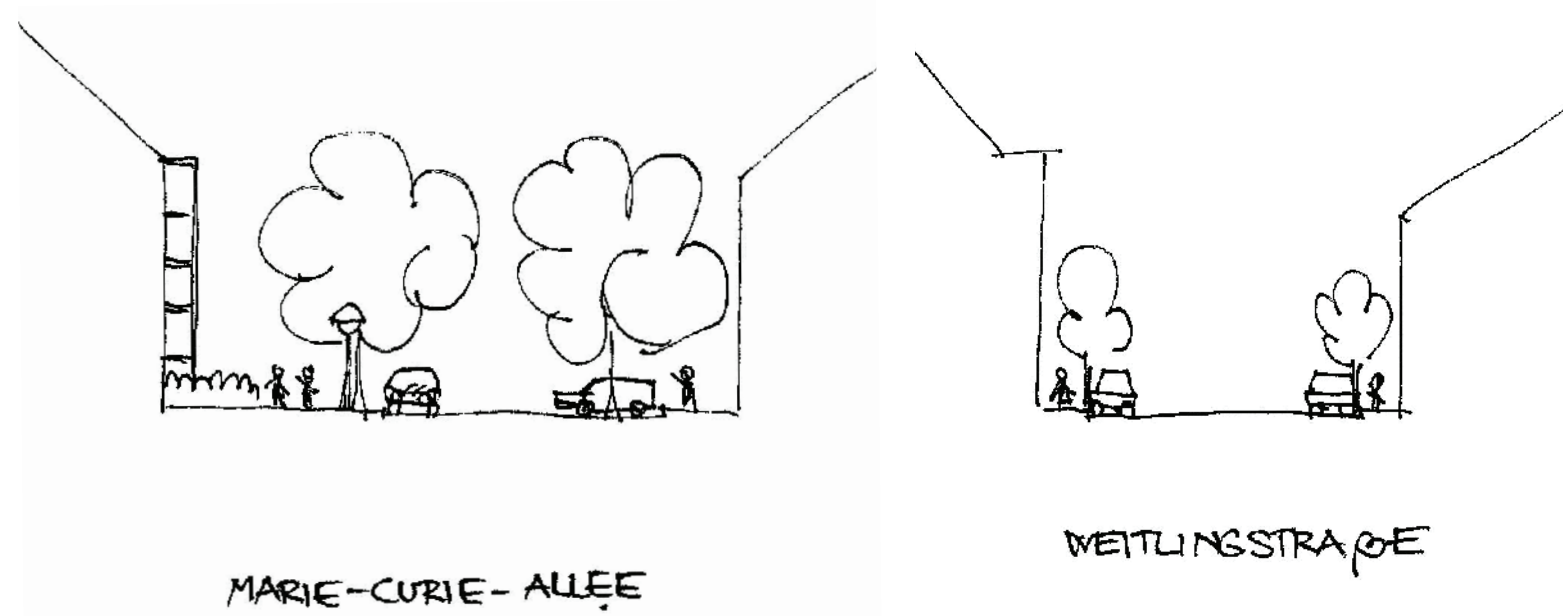
„Po druhé světové válce byly zastavěny pozemky, které byly vlivem války ještě nezastavěné nebo byly nevyužité. Kromě center denní péče na Wönnichstraße a obchodního domu na Weitlingstraße se v této době stavěly především obytné budovy. V 70. letech 20. století byla provedena renovační opatření v částech původních budov.“ (Senatsverwaltung für Bau- und Wohnungswesen, Abteilung IV, Referat für Stadterneuerung, Land Berlin nedatováno, s. 4)

V období rozdělení Berlína se „Berlín Lichtenberg“ nacházel na území Východního Berlína.

CHARAKTERISTIKA LOKALITY „BERLÍN LICHTENBERG“

Řešená lokalita „Berlín Lichtenberg“ je součástí čtvrtě Lichtenberg, která je i po roce 2001, kdy došlo v rámci reformy místní správy ke sloučení okresů, stále součástí obvodu Lichtenberg. Lokalita „Berlín Lichtenberg“ je svými hranicemi řešeného území totožná s oblastí oficiálně známé pod názvem Weitlingkies a leží v místě oblasti známé pod názvem Weitlingstraße. „Berlín Lichtenberg“ je z jižní a východní strany obehnan

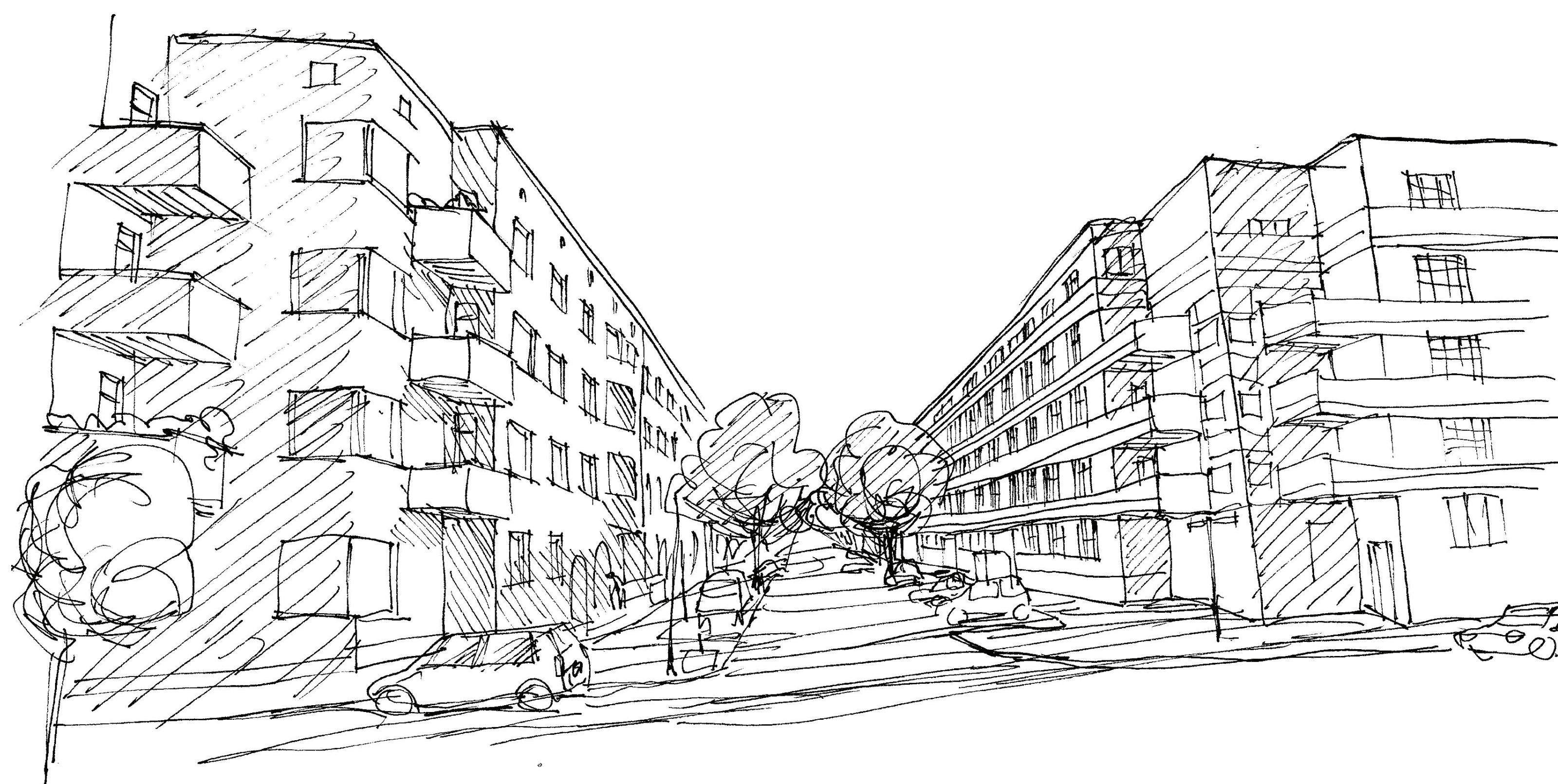
městskou železniční dráhou (S-bahn), jež vytváří v lokalitě bariéru jak pro pěší, tak pro automobilovou dopravu. Navzdory jasnému vymezení, a tím problémovému překročení dráhy, je oblast dobře napojena na vnitřní části města veřejnou dopravou. Její poloha od centra města je směrem na západ ve vzdálenosti okolo 6 km. Plocha „Berlín Lichtenberg“ je přibližně 143 ha. Dopravní napojení je možné automobilovou dopravou i využitím autobusové a železniční dopravy s možností využití jak regionálních vlaků, tak vlaků městské dráhy. Železniční stanice Berlin-Lichtenberg je ohniskem dění ve vybrané lokalitě a slouží jak k účelům běžných nákupů, tak jako místo střetávání se.

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – schéma řezů typickými ulicemi – Marie-Curie-Allee, Weitlingstraße

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – kresby uličního prostoru – Weitlingstraße (nahore), Marie-Curie-Allee (dole)

Okolí „Berlín Lichtenberg“ nabízí místa zhodnocující kvalitu bydlení – pás zeleně s parkovou úpravou se rozprostírá západním směrem v návaznosti na zájmové území a umožňuje propojení až k zoologické zahradě, jež je v blízkosti okolo 2 km. Vodní plocha Rummelsburger See na řece Spréve je v docházkové vzdálenosti přibližně 1,2 km a disponuje možností lodní přepravy.

Jedná se o klidnou lokalitu s funkcí převážně bydlení. Lokalita disponuje společenskými centry, gastronomickými zařízeními, vzdělávacími a sportovními institucemi s možností využití místního stadionu, který nabízí různorodé sportovní aktivity.

Lokalita byla zastavěna na přelomu 19. a 20. století a další výstavba probíhala zejména ve 20. letech 20. století. Blokovaná struktura vyvinutá v tomto období přežila dodnes. Budovy postavené v tomto období se řídily zásadami „Neues Bauen“. Cílem tohoto vlivného hnutí bylo pomoci racionalizace a typizace vyvinout funkčně jednoduchou novou formu budov, která by dokázala uspokojit zvýšenou potřebu životního prostoru a zároveň zohlednit sociální a zdravotní aspekty („světlo, vzduch a slunce“). Téměř všechny tyto obytné soubory v lokalitě jsou od 90. let 20. století památkově chráněny.

Volné pozemky, které vznikly v důsledku druhé světové války, byly převážně uzavřeny v 50. letech 20. století konvenčními stavebními metodami. V letech 1994 až 2008 byla v rámci dotačního programu opatření na obnovu měst rozsáhle opravena na mnoha místech zchátralá konstrukce budov. V této souvislosti došlo i k úpravě veřejných prostranství v oblasti. (Bezirksamt Lichtenberg von Berlin 2021)

7 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

FOTODOKUMENTACE

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

MĚSTSKÝ PROSTOR LOKALITY „BERLÍN LICHTENBERG“

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Marie-Curie-Allee – „Neues Bauen“

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Weitlingstraße

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Weitlingstraße – obytná ulice

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Marie-Curie-Allee – „Neues Bauen“ – detail dveří

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Marie-Curie-Allee – „Neues Bauen“

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Marie-Curie-Allee – „Neues Bauen“ – předzahrádka

Foto: Monika Moggert

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Weitlingstraße – park

Obr.: „Berlín Lichtenberg“ – Marie-Curie-Allee – „Neues Bauen“ – alej stromů

8 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

DATA A SROVNÁNÍ

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

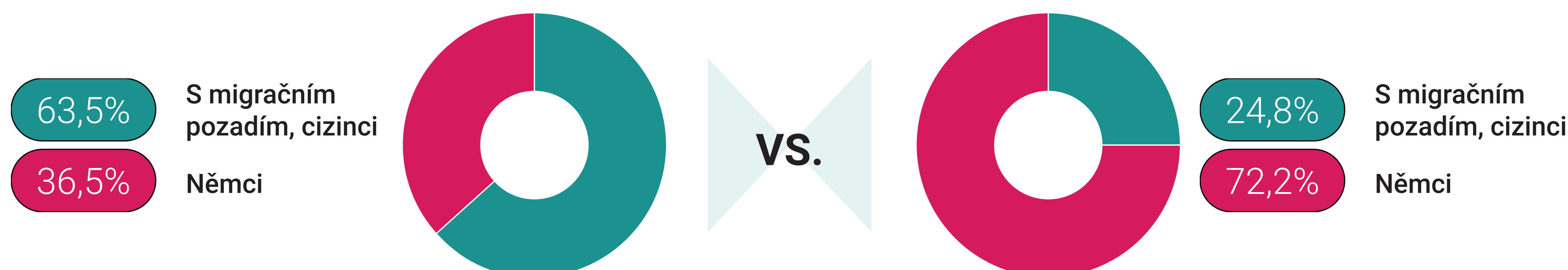
Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

STATISTICKÁ DATA

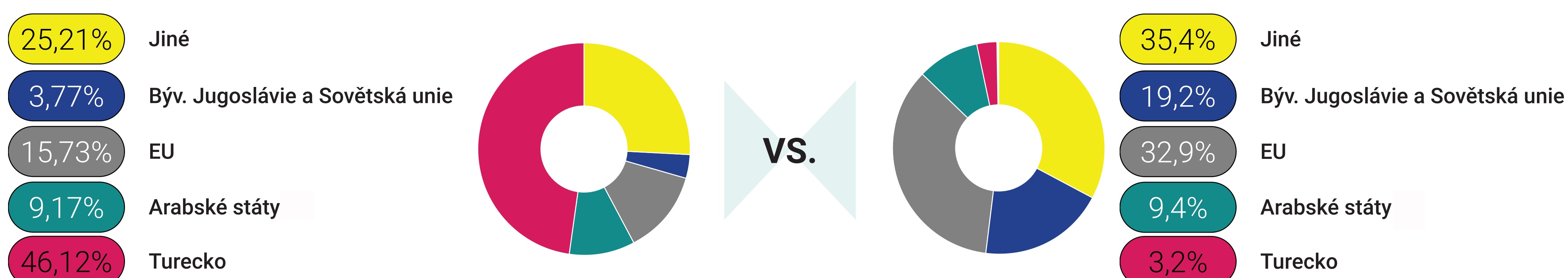
„BERLÍN KREUZBERG“

„BERLÍN LICHTENBERG“

ZASTOUPENÍ ODLIŠNÝCH NÁRODNOSTÍ

Poměr Němců s obyvateli s migračním pozadím + cizinců

Poměr dle země původu obyvatel s migračním původem a cizinců

Důležitými statistickými daty ze stejného statistického úřadu jsou data z roku 2020, jež sloužily pro výběr lokalit a jejich dílčích částí, o počtu obyvatel s migračním pozadím a cizinců. Na první pohled je patrné, že zastoupení obyvatel s migračním pozadím a cizinců v lokalitě „Berlín Lichtenberg“ (24,8 %) je mnohonásobně nižší než v lokalitě „Berlín Kreuzberg“ (63,5 %). Podstatným bylo i získání dat o zemích původu těchto obyvatel. V lokalitě „Berlín Lichtenberg“ je vyšší zastoupení obyvatel ze zemí EU (před rokem 2019, bez Německa) – 32,9 % a obyvatel ze zemí bývalé Jugoslávie a bývalé Sovětské unie – 19,2 %. Oproti tomu v lokalitě „Berlín Kreuzberg“ je počet obyvatel ze zemí EU (před rokem 2019, bez Německa) – 15,7 % a obyvatel ze zemí bývalé Jugoslávie a bývalé Sovětské unie – 3,8 %. Důležitou informací, která byla rozhodující pro výběr lokality „Berlín Kreuzberg“, jako příklad výzkumu vlivu kulturních rozdílů, je vysoká koncentrace obyvatel s migračním pozadím a cizinců z Turecka 46,12 % („Berlín Lichtenberg“ má pouze 3,2 %). Zastoupení obyvatel z arabských

států¹ je v obou lokalitách okolo 9 %. Obě lokality obývají i lidé z jiných států, které nejsou podrobně řešeny.

Práce řeší problematiku časově vymezenou od roku 1980, proto byla pro lokality vyhledána i statistická data v rozmezí let 1975-2020 zahrnující informace o cizincích v celých okresech Kreuzberg a Lichtenberg o územní velikosti před reformou berlínské místní správy (do roku 2001, kdy došlo ke sloučení okresů).

Data o cizincích v obou lokalitách z let 2007-2020 nám pouze potvrzují zjištění o datech obyvatel s migračním pozadím a cizinců.

1 Egypt, Alžírsko, Džibutská republika, Komory, Libye, Maroko, Mauritánská islámská republika, Somálsko, Súdán, Tunisko, bývalý Súdán, Bahrajn, Irák, Jemen, Jordánsko, Katar, Kuvajt, Libanon, Omán, Palestinská území, Saudská Arábie, Sýrie, Spojené arabské emiráty, zbytek Asie, bývalá demokratická Jemenská lidová republika, národnost nejasná

	„Berlín Kreuzberg“	„Berlín Lichtenberg“
kvalita obytné oblasti (dobrá/střední/nízká)	100% nízká	96,42% střední 3,58% nízká

Kvalita bydlení v „Berlín Lichtenberg“ je řazena do kategorie „střední“ v porovnání s lokalitou „Berlín Kreuzberg“, kde je kvalita bydlení hodnocena stupněm „nízký“. „V kvalifikaci nízké, střední a dobré obytné oblasti jsou zahrnuta tato kritéria: hustota zástavby, zeleň a volné plochy, stav budov, uliční ráz (udržovaný, neudržovaný), poškození průmyslem a obchodem, dopravní spojení, možnosti nakupování. Dalším kritériem je umístění v městské části (uvnitř/venku).“ (Amt für Statistik Berlin-Brandenburg nedatováno)

	„Berlín Kreuzberg“	„Berlín Lichtenberg“
Změna počtu obyvatel (2020/2007)	41 893 / 41 787 100,25 %	29 849 / 24 155 123,57 %
Ženy/Muži	48,83 % / 51,17%	49,64 % / 50,36%
Věk 0-15/15-65/65+	5 927 / 30 779 / 5187	3 987 / 21 763 / 4 099
Věk 0-15/15-65/65+ procentuálně	14,15% / 73,47% / 12,38%	13,36% / 72,91% / 13,73%

	Okres Lichtenberg	Okres Friedrichshain-Kreuzberg
1 osoba	47,3%	54,0%
2 osoba	34,8%	27,0%
3 osoba	11,5%	10,4%
4 osoba	4,8%	5,3%
5 osoba	1,6%	3,4%

Statistická data vychází z dat berlínského statistického úřadu a jeho registru obyvatel z roku 2020. Pro porovnání byla vybrána data z roku 2007. V obou lokalitách nedochází k úbytku obyvatel. Opakem je nárůst obyvatel a zajímavým zjištěním je vysoký nárůst jejich počtu o 23,57 % v lokalitě „Berlín Lichtenberg“. Poměr mužů a žen je v obou lokalitách podobný s tím, že muži mají mírně vyšší zastoupení. Nejsilnější věkovou kategorií jsou obyvatelé ve věku 15-65 let se zastoupením přes 70 % v obou lokalitách.

Statistická data o velikosti domácností autorce přinesla poznatek, že lokality si jsou podobné, avšak je nutné podotknout, že se jedná o data celých okresů. Podrobnější informace se jí nepodařilo dohledat. Možnou zajímavostí je větší zastoupení domácností s 1 osobou a 5 osobami v okrese Friedrichshain-Kreuzberg.

9 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru

The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

DATA A SROVNÁNÍ

OBJEKTIVNĚ MĚRITELNÁ DATA

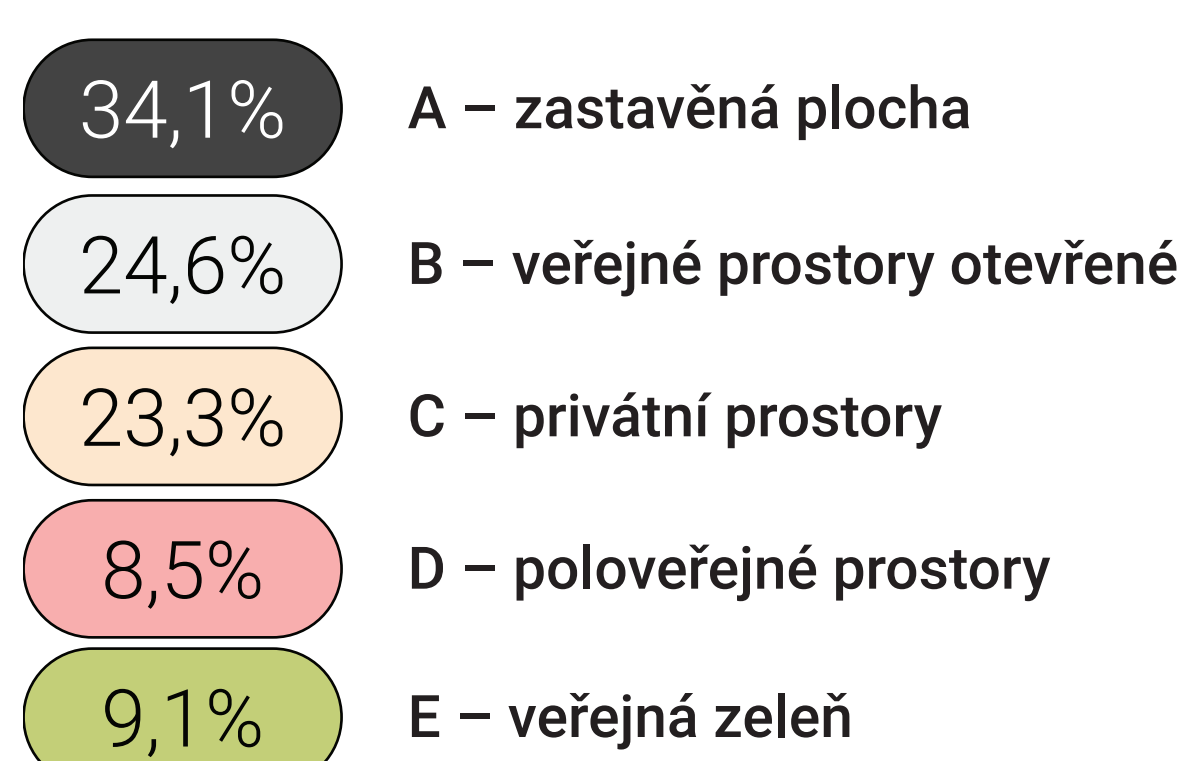
Lokalita „Berlín Kreuzberg“ je typická hustou blokovou zástavbou převážně z období před rokem 1900, což dokazují i zjištěná data. Zastavěná plocha řešené oblasti je 34,1 % v poměru k celkové výměře 99,5 ha. V porovnání lokalita „Berlín Lichtenberg“, jež je charakterizována také blokovou výstavbou, ale převážně z 20. let 20. století, kdy se výstavba řídila zásadami „Neues Bauen“ a bylo snahou uspokojit zvýšenou potřebu životního prostoru a zároveň zohlednit sociální a zdravotní aspekty, má 25,6 % zastavěné plochy v poměru k celkové výměře 142,6 ha. Její zajímavostí je i vysoké 22 % zastoupení poloveřejných prostor oproti „Berlín Kreuzberg“, který má 8,5 %. Jedná se převážně o brankami volně

přístupné areály okolo bytových domů, které jsou však ohrazeny nízkým plotem. Plochy privátních prostor jsou v obou lokalitách podobné („Berlín Kreuzberg“ – 23,3 %, „Berlín Lichtenberg“ – 20 %), taktéž veřejné otevřené prostory „Berlín Kreuzberg“ – 24,6 %, „Berlín Lichtenberg“ – 25,2 %). Dle grafu bilance ploch zájmového území se může zdát nízké zastoupení ploch veřejné zeleně („Berlín Kreuzberg“ – 9,1 %, „Berlín Lichtenberg“ – 7%), avšak při podrobnější analýze dílčích částí řešených lokalit autorka došla k závěru, že v lokalitě „Berlín Lichtenberg“ je výrazně více zastoupena zeleň ve formě stromořadí/skupiny stromů či keřů.

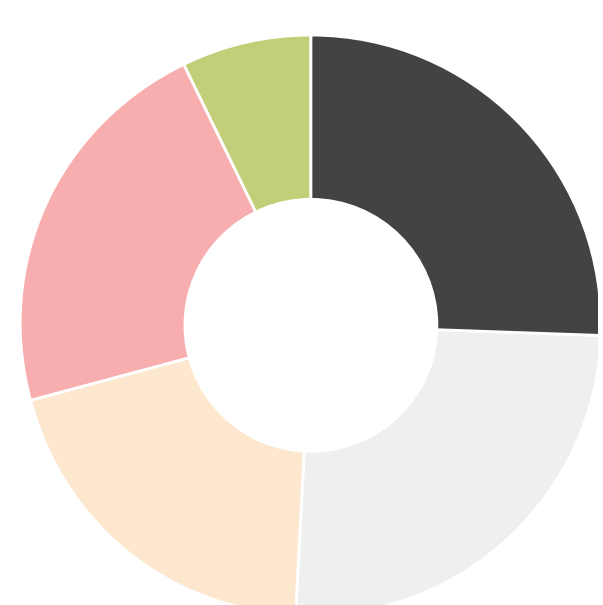
Vzdálenost do centra města je z lokality „Berlín Kreuzberg“ okolo 3 km, z lokality „Berlín Lichtenberg“ okolo 6 km.

„BERLÍN KREUZBERG“

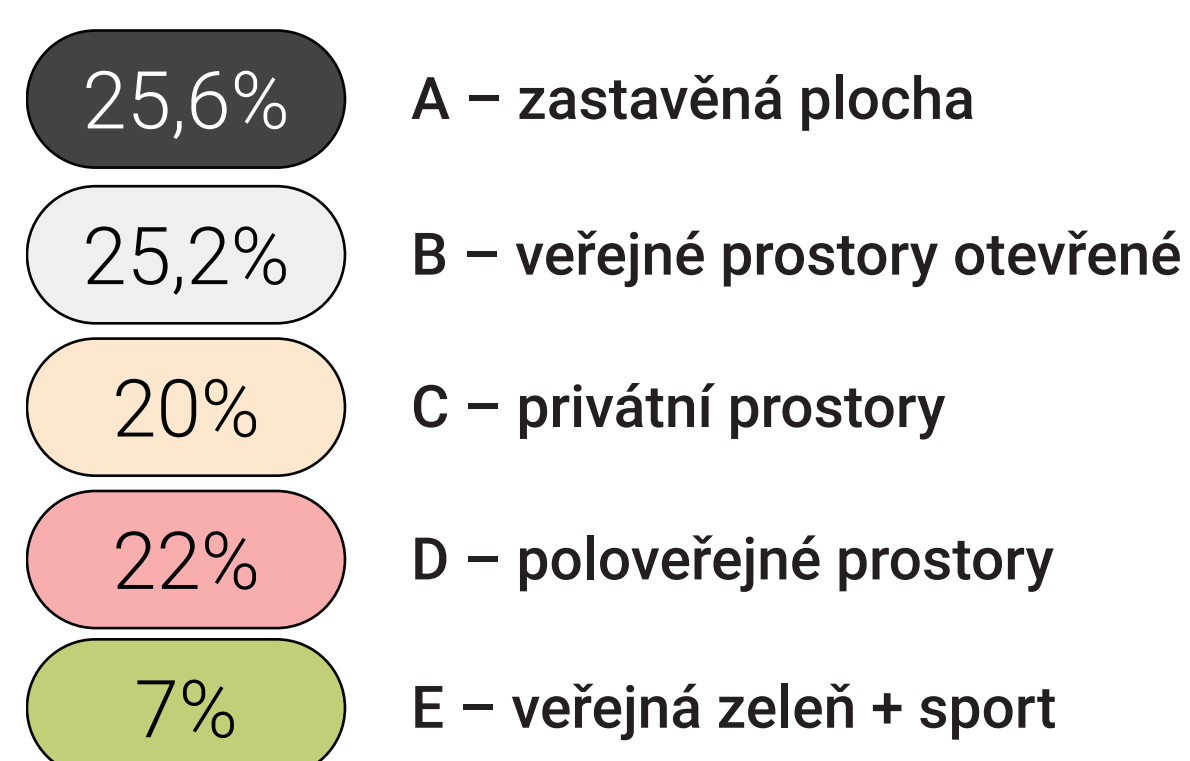
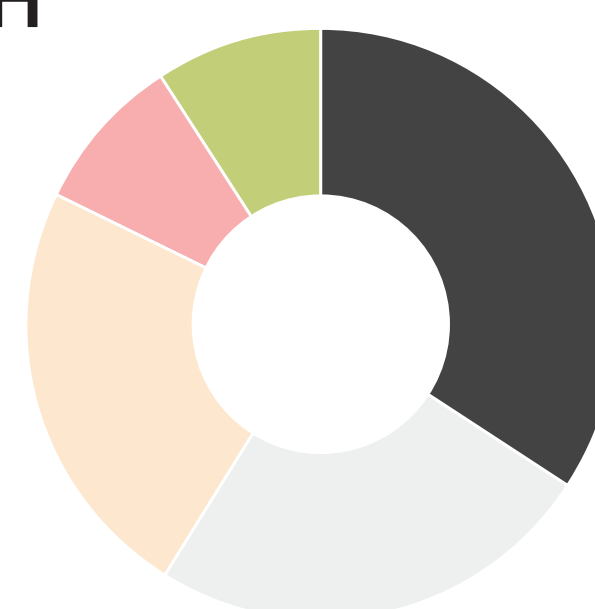
„BERLÍN LICHTENBERG“

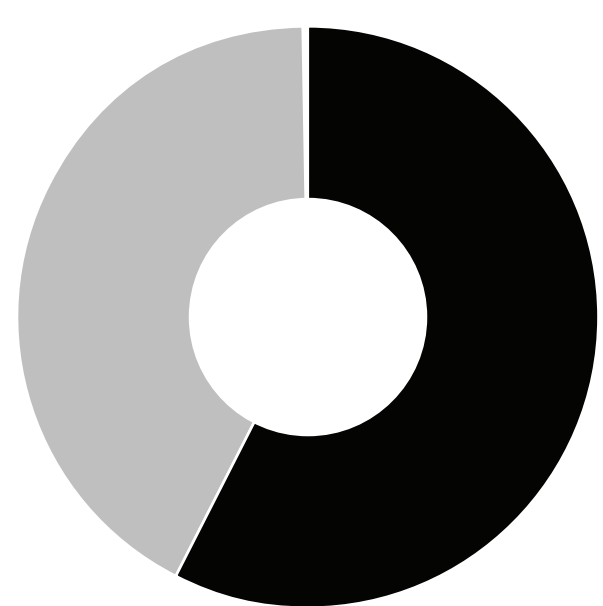
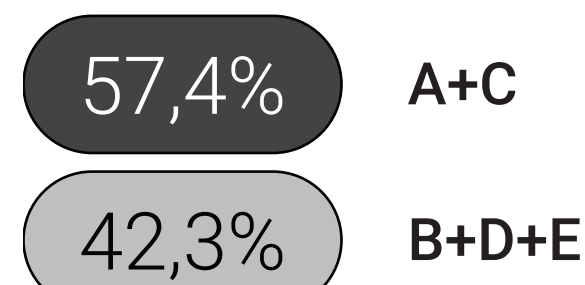
BILANCE PLOCH

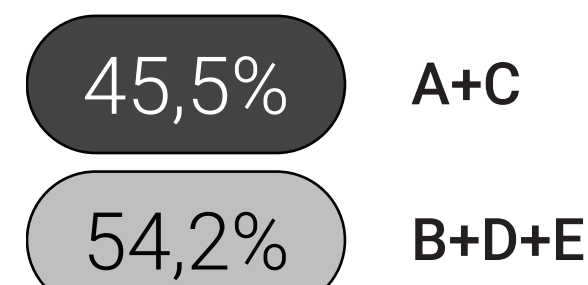
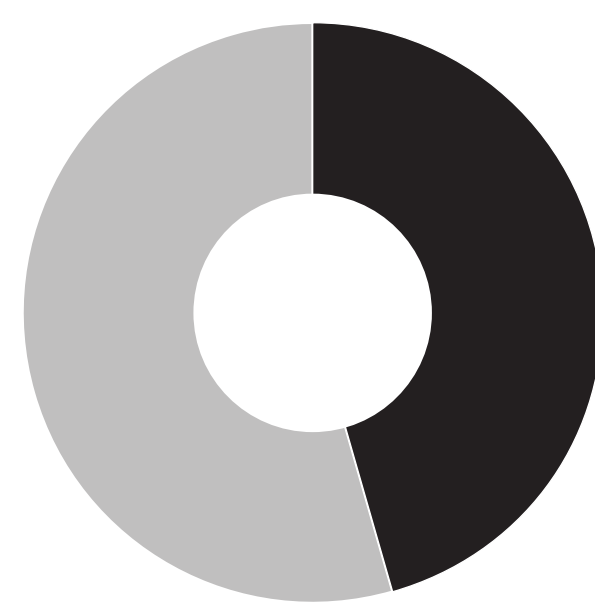
VS.

Bilance ploch v lokalitách

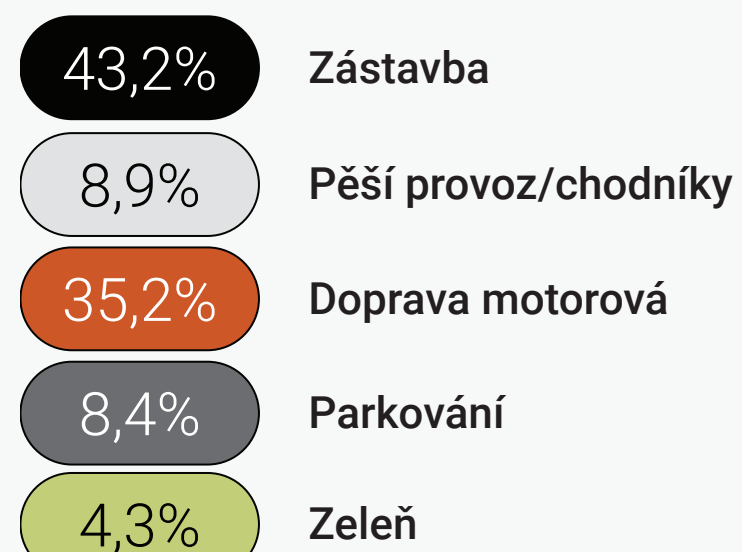
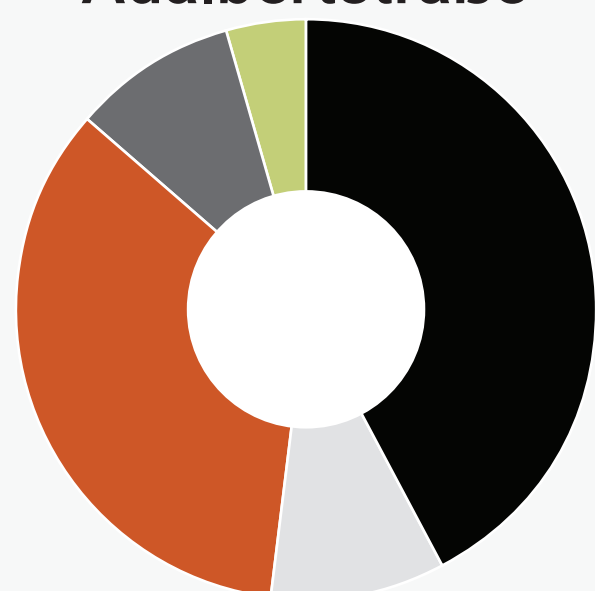

VS.

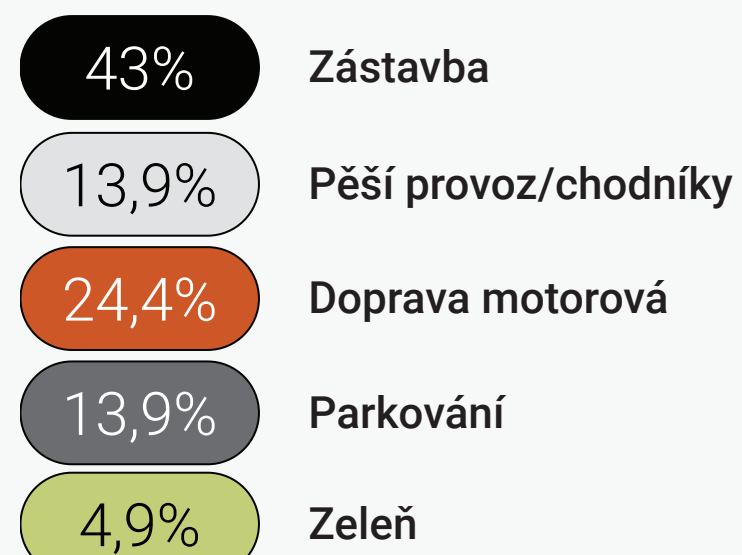
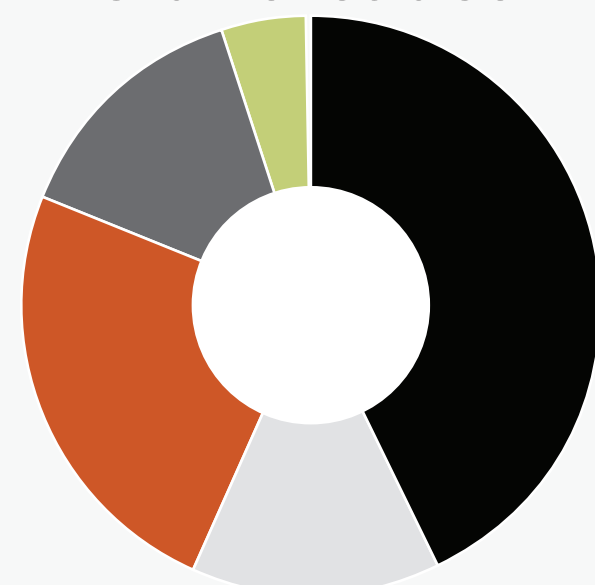

Poměr privátních a veřejných/poloveřejných prostor

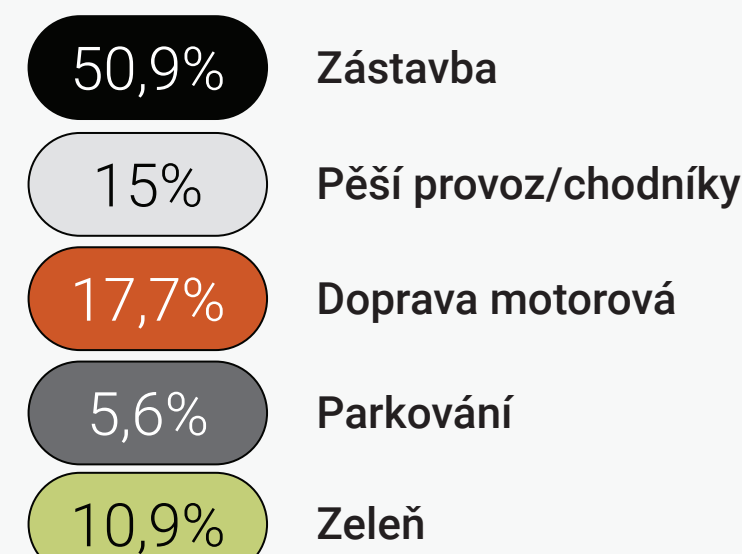
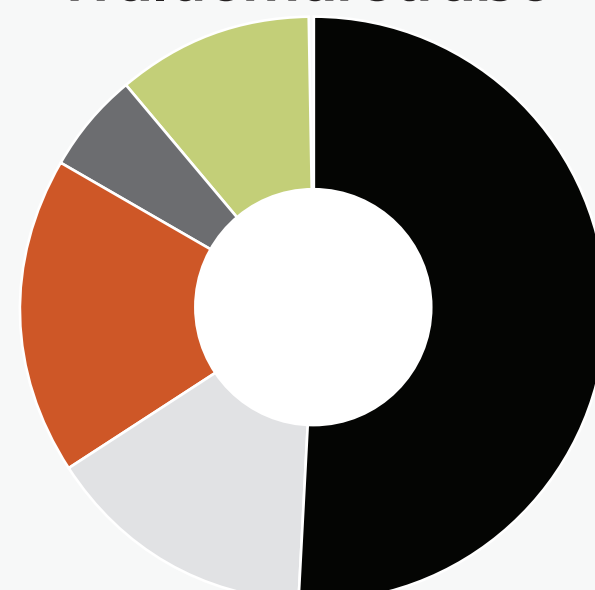
Adalbertstraße

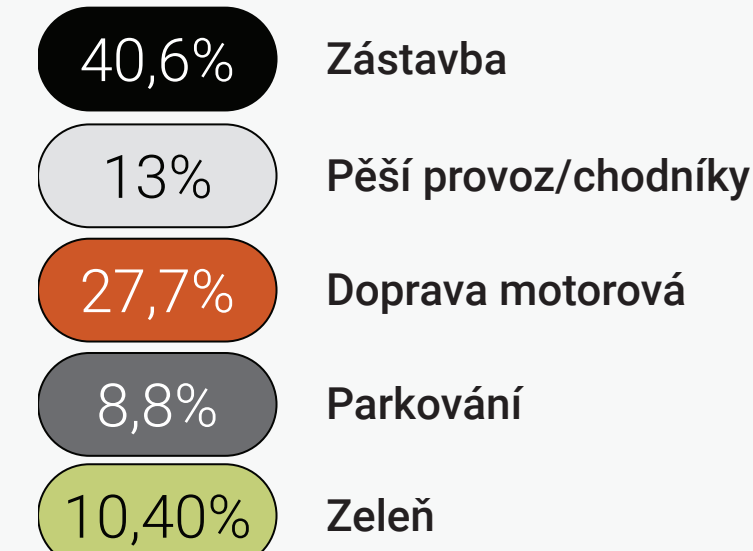
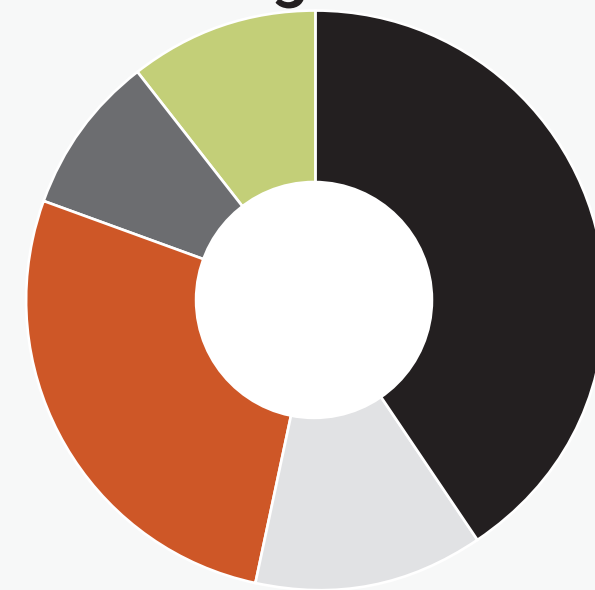
Oranienstraße

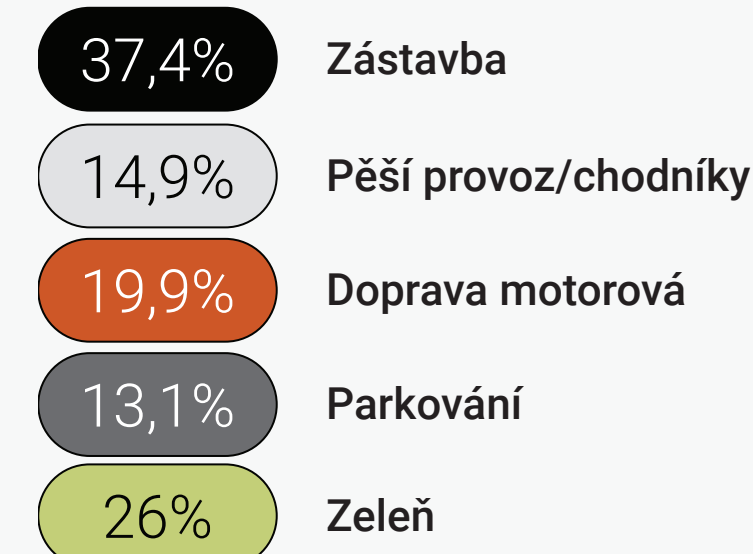
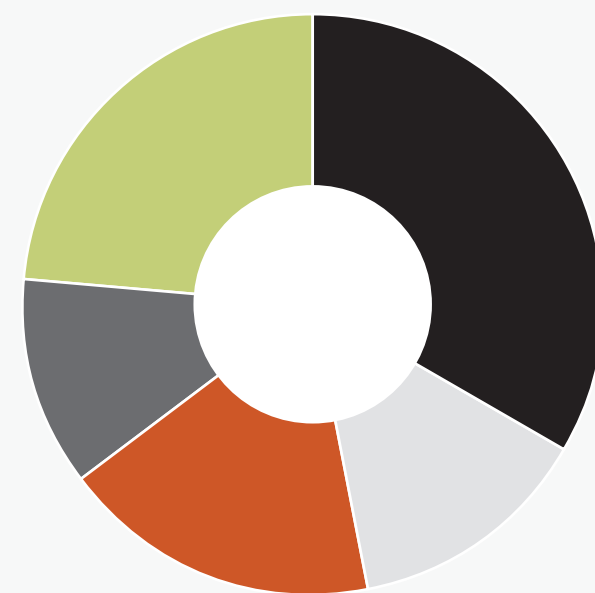
Waldemarstraße

Weitlingstraße

Marie-Curie-Allee

VS.

10 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru

The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

MÍSTNÍ ŠETŘENÍ

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

MÍSTNÍ ŠETŘENÍ

Místní šetření je stěžejní metodou výzkumu. Jedná se o část výzkumu, která je v současné době ve fázi rozpracovanosti a přináší pouze dílčí výsledky, které je nutné ještě upřesnit. Kompletní výsledky budou zveřejněny v rámci dizertační práce.

	„Berlín Kreuzberg“	„Berlín Lichtenberg“
ubytovací služby	81	36

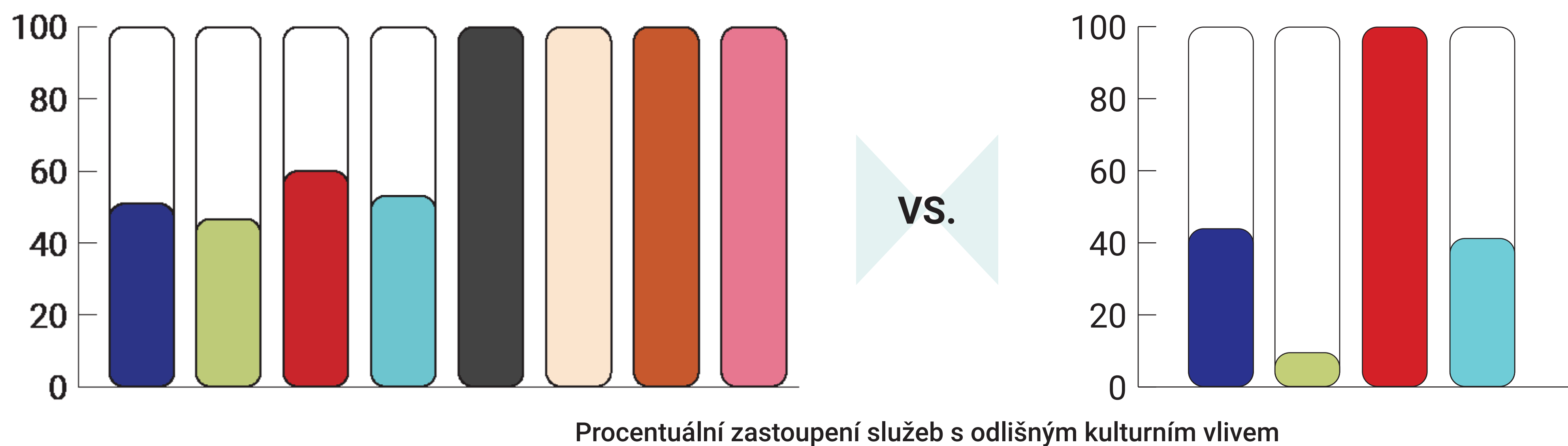
„Berlín Kreuzberg“ je označován za turisticky vyhledávanou lokalitu, což potvrzuje i průzkum o početním zastoupení ubytovacích služeb, kdy v lokalitě je 2,3krát vyšší, než v „Berlín Lichtenberg“.

„BERLÍN KREUZBERG“

„BERLÍN LICHTENBERG“

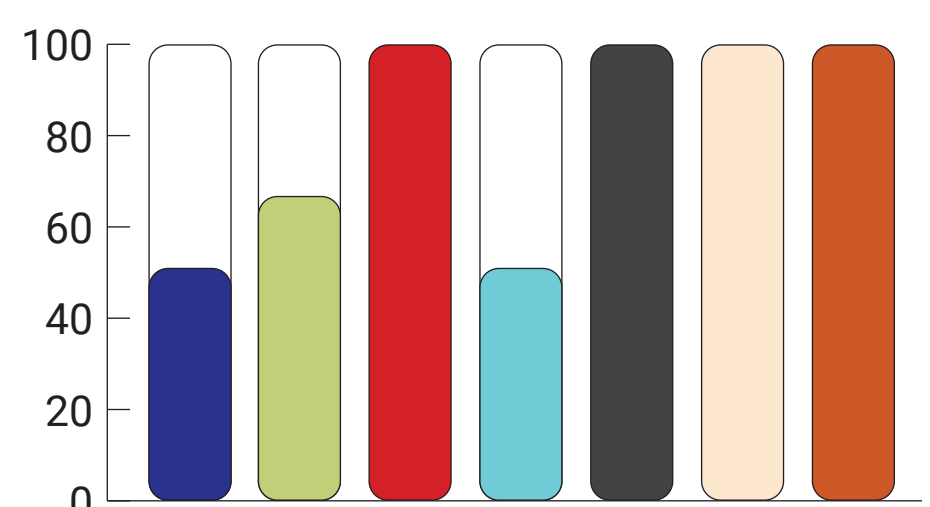

VLIV KULTURNÍCH ROZDÍLŮ VE SLUŽBÁCH

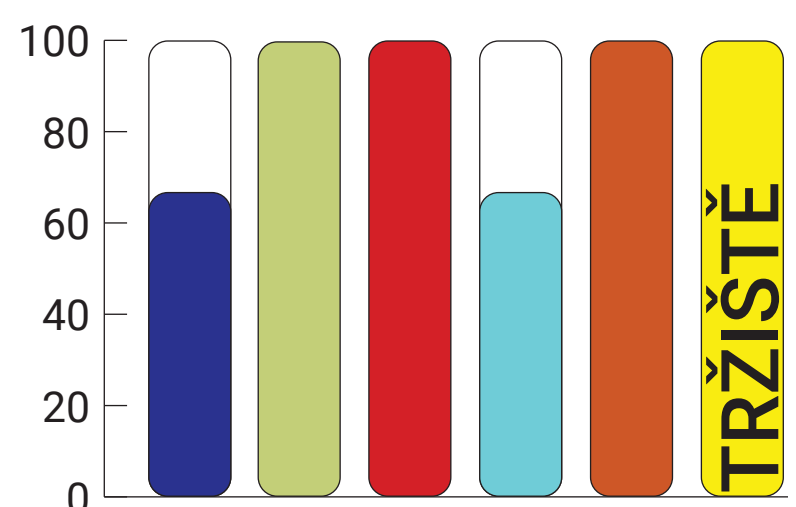

Procentuální zastoupení služeb s odlišným kulturním vlivem

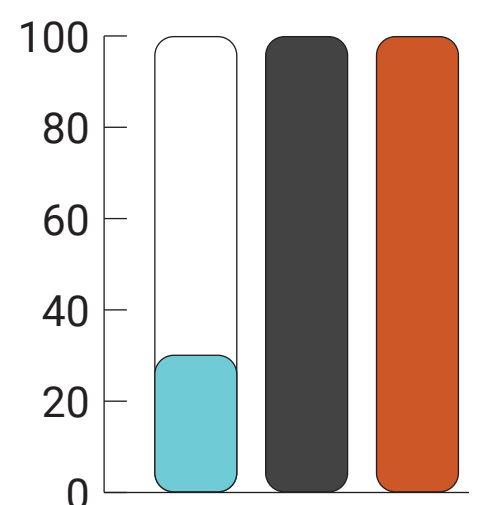
ORANIENSTRAŽE

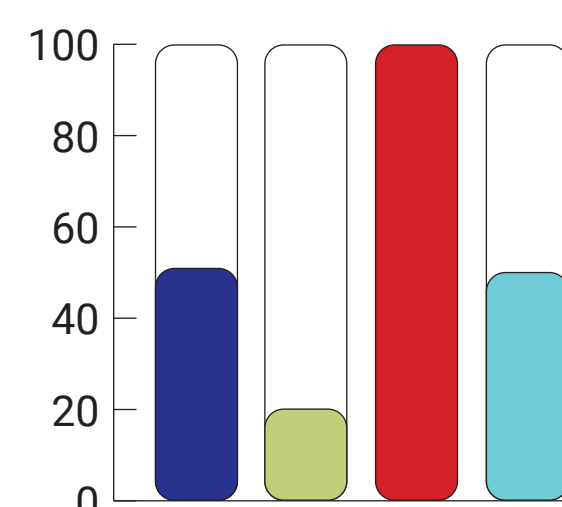
ADALBERTSTRAŽE

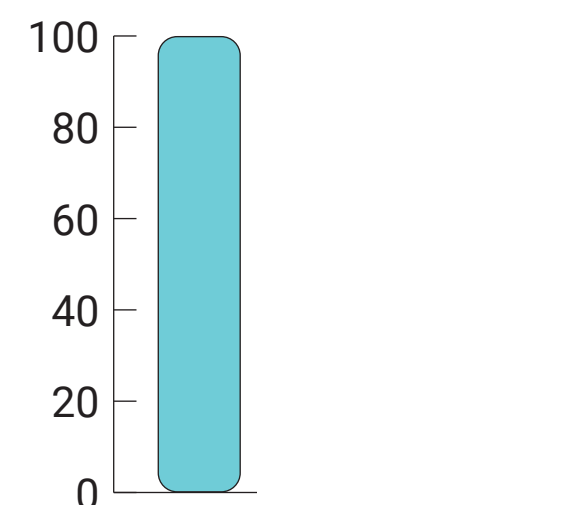
WALDEMARSTRAŽE

WEITLINGSTRAŽE

MARIE-CURIE-ALLEE

Porovnání charakteristických služeb v dílčích částech lokalit poukazuje na poznatek, že ulice Waldemarstraße a Marie-Curie-Allee jsou ulice pro bydlení s minimální nabídkou doplňkových služeb. V ulici Adalbertstraße, jež byla v roce 1991 obklopena bloky domů s čísly 76 a 73 s procentuálním zastoupením přistěhovalců 68,5 % a 60,2 % se nachází Kulturní centrum anatolských aleví (Cemevi).

	„Berlín Kreuzberg“	„Berlín Lichtenberg“
Prádelna	2	1
Obchod s potravinami /pekárna	12	11
Kadeřnictví	15	15
Internet cafe	5	1
Gastronomie	174	24
Společenská	4	2
Buddhistický chrám, modlitebna	1	0
Mešita, kulturní centrum islámu	4	0
Kostel	1	1
Synagoga	1	0

	Oranienstraße	Adalbertstraße	Waldemarstraße	Weitlingstraße	Marie-Curie-Allee
Prádelna	1	0	0	0	0
Obchod s potravinami /pekárna	2	3	0	0	0
Kadeřnictví	3	2	0	3	0
Internet cafe	1	2	0	1	0
Gastronomie	63	33	3	10	1
Společenská	1	0	1	1	0
Buddhistický chrám, modlitebna	1	0	1	0	0
Mešita, kulturní centrum islámu	1	1	1	0	0
Kostel	0	0	0	0	0

DATA O SLEDOVÁNÍ A ZAZNAMENÁNÍ DRUHŮ A POČTŮ CHARAKTERISTICKÝCH SLUŽEB

V následujících tabulkách jsou zobrazena získaná data v rámci sledování a zaznamenání druhů a počtů charakteristických služeb. V návaznosti na skutečnost rozdílné velikosti řešených území a snahu o práci s objektivně měřitelnými daty je jejich počet přepočítán na plochu zkoumaného území.

V „Berlín Kreuzberg“ je patrný kulturní vliv na typech objektů, jež se v lokalitě nachází. Jedná se o buddhistickou modlitebnu, mešitu a kulturní centra islámu a synagogu. Tyto typy budov se v lokalitě „Berlín Lichtenberg“ nenachází. Typickým prvkem lokality jsou gastronomické služby. Dle autorčina zkoumání jsou přibližně z 51,4 % vedeny osobami s rozdílnými kulturními vlivy. Zajímavostí jsou internetové kavárny.

11 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

MÍSTNÍ ŠETŘENÍ

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

Rozřazení do skupin			
	1 TVAR	2 HMOTA	3 PROSTOR
1	Změna tvaru - Okna/dveře	Objemové změny	Změna - vzhled veřejného prostoru
2	Změna - ornament/barva	Změna velikosti zastavěné plochy	Změna - parter domů / využití objektu
3	Změna - materiál		Změna - plochy zeleně

	1 Lokalita	2 Adresa	3 Rok foto. archiv	4 Rok foto. současnost	5 Ozn. č. bloku	6 Pozn.	7 Změna tvaru - okna/dveře	8 Změna - ornament/barva	9 Změna - materiál	10 Objemové změny	11 Změna velikosti zastavěné plochy	12 Změna - vzhled veřejného prostoru	13 Změna - parter domů / využití objektu	14 Změna - plochy zeleně	16 Průměr změn	17 Váha - velikost hodnoceného místa (ar)	18 Vážený průměr
54	A	Adalbertstr. 76	1981,1984	2021	73		0	0	0	4	4				1,6	7,01	11,216
55	A	Adalbertstr. 77	1981	2021	73		0	0	0	0	0				0	5,09	0
56	A	Adalbertstr. park	1983	2021	73										0	4	0
57	A	Adalbertstr. 79	1981,1991	2021	76		0	20	0	0	1				4,2	3,87	16,254
58	A	Adalbertstr. 80	1983	2021	76		1	0	0	7	11				3,8	5,97	22,686
59	A	Adalbertstr. 81	1981,1983	2021	76		0	0	0	2	1				0,6	6,01	3,606
60	A	Adalbertstr. 82	1981,1983	2021	76		10	0	0	10	0				4	8,62	34,48
61	A	Adalbertstr. 83	1981,1984,1986	2021	76		0	0	0	0	0				0	3,86	0
62	A	Adalbertstr. 84	1981,-82,-84,-91	2021	76		0	0	0	2	0				0,4	3,77	1,508
63	A	Adalbertstr. 85	1984	2021	78		0	5	0	2	0				1,4	3,63	5,082
64	A	Adalbertstr. 86	1981	2021	78		5	0	0	0	0				1	3,85	3,85
65	A	Adalbertstr. 87	1981,1982-83	2021	78		0	0	0	0	0				0	5,49	0
66	A	Adalbertstr. 88	1981	2021	78		5	0	0	0	5				2	5,4	10,8
67	A	Adalbertstr. 89	1981,1984	2021	78		5	0	0	10	4				3,8	2,7	10,26
68	A	Adalbertstr. 90	1981	2021	78		2	0	0	0	0				0,4	3,16	1,264

Pro práci s daty je využíván program Statistica 12, ve kterém byly vytvořeny tabulky rozřazení algoritmů do skupin tvar, hmota a prostor a pomocné tabulky. Z takto vytvořené tabulky je možné získat data, která nám ukazují jednotlivé změny městského prostoru dle rozřazených skupin, jejich kombinace a celkové výsledky. Naměřené hodnoty jsou i průměrovány. Snahou bude i zakomponování váhy velikosti hodnoceného území, což ještě nebylo učiněno a bude výsledkem dizertační práce.

Tab.: Tabulka pro hodnocení jednotlivých objektů

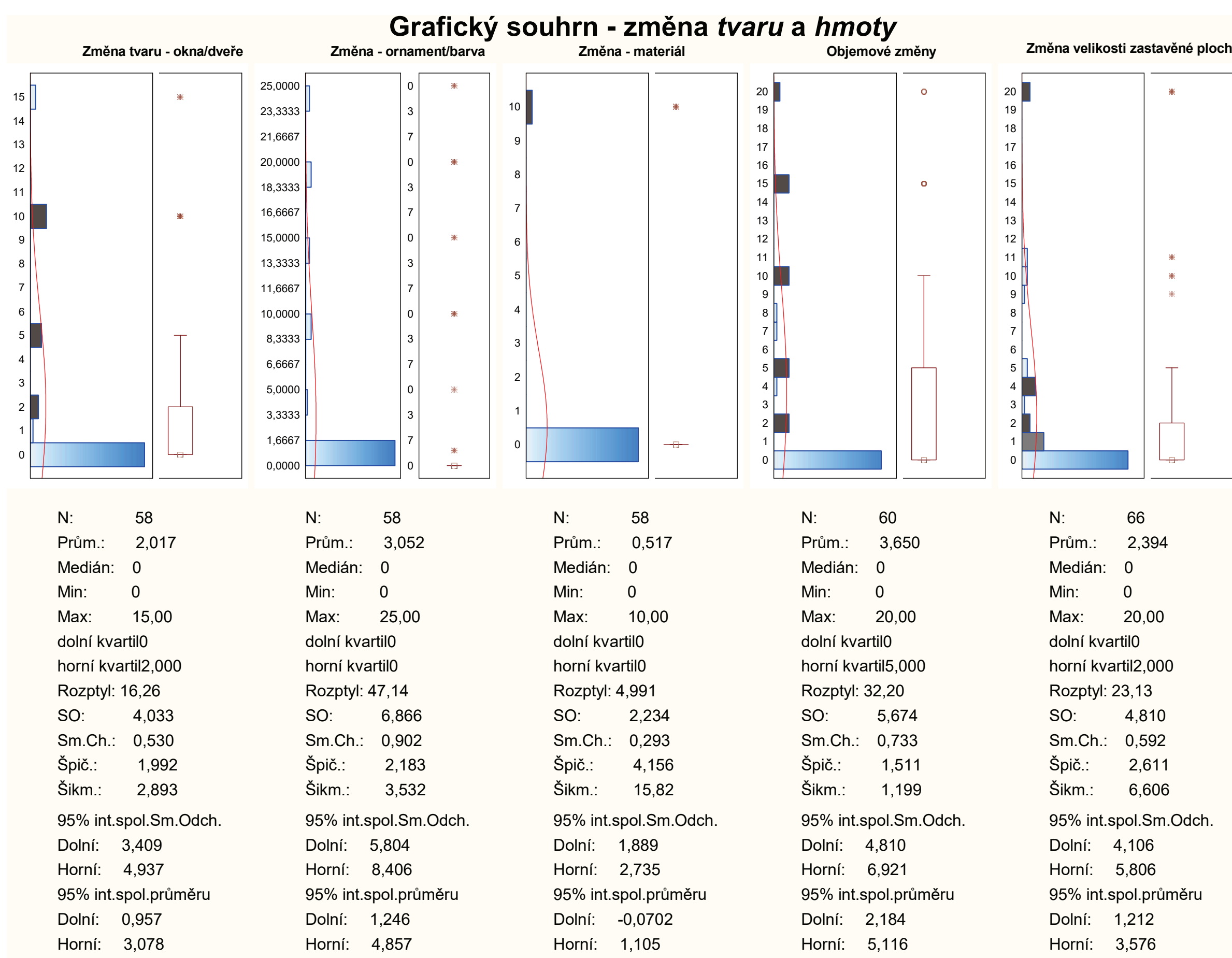
TVAR změna tvaru: okna/dveře, ornament/barva, materiál	
0-10 b	zachováno bez výrazné změny
10-20 b	změna evropského charakteru
20-30 b	odlišný kulturní vliv
HMOTA objemové změny:	
0-10 b	minimální změny, nástavba
10-20 b	nová budova evropského charakteru, kompletní přestavba, původní objem nezachován
20-30 b	nová budova kulturního vlivu (příklad: mešita, lázně)
změna zastavěné plochy:	
0-10 b	do 25 %
10-20 b	25 %-100 %, evropského charakteru
20-30 b	25 %-100 %, odlišný kulturní vliv
PROSTOR změna: vzhled veřejných prostor, parter domů, plochy zeleně:	
0-10 b	zachováno bez výrazné změny
10-20 b	změna evropského charakteru
20-30 b	odlišný kulturní vliv

Tab.: Tabulka popisné statistiky

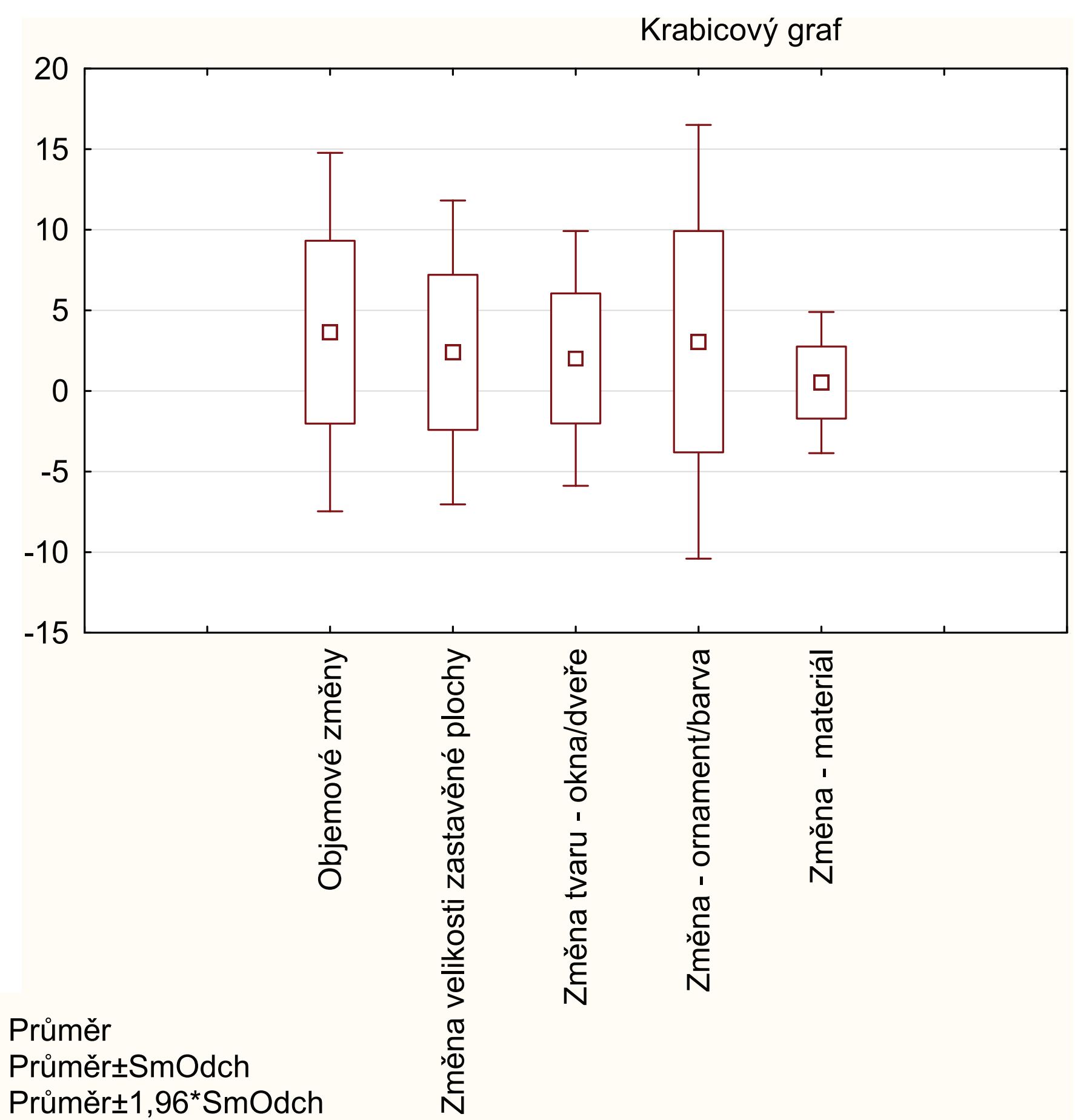
Proměnná	Popisné statistiky (Tvar a hmota)			
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum
Objemové změny	60	3,650000	0,00	20,000000
Změna velikosti zastavěné plochy	66	2,393939	0,00	20,000000
Změna tvaru - okna/dveře	58	2,017241	0,00	15,000000
Změna - ornament/barva	58	3,051724	0,00	25,000000
Změna - materiál	58	0,517241	0,00	10,000000

Tab.: Tabulka pro hodnocení celkových výsledků

0-10 b	zachováno bez výrazné změny
10-20 b	změna evropského charakteru
20-30 b	odlišný kulturní vliv

Graf: Příklad grafického souboru grafů a naměřených hodnot

Graf: Příklad krabicového grafu

12 BERLÍN I BERLIN

KREUZBERG A LICHTENBERG

MÍSTNÍ ŠETŘENÍ

Kreuzberg and Lichtenberg
Kreuzberg und Lichtenberg

Vliv kulturních rozdílů obyvatel na typické znaky soudobého městského prostoru
The influence of cultural differences of inhabitants on the typical features of contemporary urban space

Der Einfluss kultureller Unterschiede zwischen den Einwohnern auf die typischen Merkmale des zeitgenössischen städtischen Raums

HLOUBKOVÉ ROZHOVORY

V rámci výzkumu byl provedeny i rozhovory, které sloužily k doplnění či ověření autorčiných domněnek při počátku výzkumu. Názor respondentů na situaci změn veřejného prostoru se ve většině otázek shoduje.

Pro převážnou většinu respondentů bylo klíčovým bodem v historii Berlína jeho rozdělení či s ním související „pád“ Berlínské zdi. Chápu městský prostor „Berlín Kreuzberg“ jako kulturní místo s kulturní rozmanitostí a s množstvím různých iniciativ a umělců. Zmiňují vyšší kriminalitu.

Všichni tázání definovali čtvrt Kreuzberg jako místo s řadou odlišných kulturních vlivů, převážně s vlivy tureckými a arabskými. Ty se vzájemně prolínají s německými kulturními vlivy. Jedná se o místo po mnoho generací obývané migranty. Může existovat pocit neexistující integrace kulturních menšin do politických a vyšších ekonomických struktur města. Objevil se i názor, že

společnost zde žijící nemá tendence se začleňovat, lidé zde žijí „vedle sebe“. Většina respondentů vnímá, že změny městského prostoru probíhají hlavně novými vznikajícími (a dražšími) podniky, a ne kulturními vlivy. Zároveň zazněl názor, že to, co mění městský prostor, jsou hlavně peníze.

V lokalitě dochází k dramatickému zvyšování nájmů a tím i ke stěhování obyvatel z oblasti, a to z důvodu gentrifikace, jež je pro zúčastněné zásadním problémem, který dokáže celou zajímavou strukturu oblasti zničit. Pravděpodobnost, že růst nájmů zrychlí tempo, je velice vysoká i v návaznosti na nově otevřený kritizovaný kampus Google a kanceláře pro 2 tisíce zaměstnanců firmy Zalando. Respondenti mají obavu, že se nakonec z místa vytratí genius loci. To i přesto, že mnoho míst v současnosti z gentrifikace těží. Objevil se i názor, že se jedná o pozitivní změny se škodlivými následky, kdy místní svéráznost nahradí nějaký univerzální mezinárodní styl a zmizí kreativní, myšlení obyvatel.

Tázání hodnotí život v lokalitě jako příjemný. Místo je osobně dotčeno lidmi z této čtvrti, je rozmanité a denně mění svou tvář. Většina respondentů nemá potřebu cestovat za hranice území čtvrti, jelikož nabízí bohatou náplň aktivit. Lidé zde žijící jsou velmi tolerantní.

Autorku zajímal i názor tázaných na vzhled prostředí okolo zastávek Potsdamer Platz/ Kurfürstendamm a Kottbusser Tor. Potsdamer Platz byl hodnocen jako moderní náměstí bez skutečné kultury, umělý obraz urbánnosti, který může být kdekoli. Je podobný Manhattanu v New Yorku - s obrovskými mrakodrapy, širokými ulicemi a turisty. Potsdamer Platz a Kurfürstendamm působí jako neosobní tranzistory. Naopak Kottbusser Tor je místo, kde se setkává mnoho různých světů, místo s „životem“. Byl přirovnán k Istanbulu s místní atmosférou. (Moggert 2019)

Fotografie: Winkelkotte T., Orlowsky C., Waldemarstr., um 1981 :: FHXB Friedrichshain-Kreuzberg Museum :: Resource :: museum-digital.berlin. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné z: <https://berlin.museum-digital.de>

Povolení publikování snímku na základě dohody s jejich vlastníkem - S-T-E-R-N Gesellschaft der behutsamen Stadterneuerung mbH

Obr.: Příklady fotografií z let 1981 a 2021 použitých pro porovnávání změn domů v lokalitě „Berlín Kreuzberg“ (ulice Waldemarstraße)

ZÁVĚR

Z důvodu, že je práce v rozpracované fázi v rámci výzkumu místního šetření, je nemožné dělat konečný závěr. Avšak již v této fázi můžeme konstatovat, že cizinci a obyvatelé s migračním pozadím pravděpodobně vliv na městský prostor mají. Jedná se hlavně o změny typů budov jako jsou mešity, kulturní centra islámu, synagogy a buddhistické modlitebny. Mění jej spíše ze sociálního a hospodářského hlediska. A to jak koncentrovanou přítomností osob v daném prostoru, tak vysokým množstvím gastronomických zařízení. Zkoumaná lokalita „Berlín Kreuzberg“ je pravděpodobně i díky nim turisticky vyhledávaným místem, což potvrzuje vysoké zastoupení ubytovacích zařízení.

Pro práci se osvědčila kombinace uvedených metod, která přinesla výsledky z více úhlů pohledu, a bylo možné získat data, která vypovídají o životě a změnách v městském prostoru obývaném z velké části cizinci a obyvateli s migračním pozadím.

Potvrzení či vyvrácení hypotézy bude provedeno v rámci dizertační práce, jakmile bude autorka znát celkové výsledky.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE INFORMACÍ

AKCAN, Esra, 2018. Open Architecture: Migration, Citizenship and the Urban Renewal of Berlin-Kreuzberg by IBA 1984/87. Basel: Birkhäuser Verlag GmbH, Basel. ISBN 978-3-0356-1377-3.

AMBROŽOVÁ, Ing. Zuzana, nedatováno. METODIKA HODNOCENÍ HLAVNÍCH NÁMĚSTÍ MALÝCH MĚST PRO POTŘEBY KRAJINÁŘSKÉ ARCHITEKTURY A ROZVOJE MĚSTSKÉHO PROSTŘEDÍ. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Ústav zahradní a krajinářské architektury, 36.

AMT FÜR STATISTIK BERLIN-BRANDENBURG, 2019. Kommunalatlas Berlin [online] [vid. 2021-12-29]. Dostupné z: https://instantatlas.statistik-berlin-brandenburg.de/instantatlas/interaktivekarten/kommunalatlas/atlas.html?fbclid=IwAR2dT08icP8fA_JHR4Nf8HS34bdIQdAZ8W0f6YQdEWAUCeLoLtu3Jr3P1

AMT FÜR STATISTIK BERLIN-BRANDENBURG, 2021. Melderechtlich registrierte Ausländer am Ort der Hauptwohnung in den Bezirken von Berlin ab 1973. 2021.

AMT FÜR STATISTIK BERLIN-BRANDENBURG, nedatováno. Einwohnerregister Berlins [online] [vid. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://statistik-berlin-brandenburg.de/webapi/jsf/dataCatalogueExplorer.xhtml>

BEZIRKSAMT LICHTENBERG VON BERLIN, 2021. Soziales Erhaltungsgebiet „Weitlingstraße“ [online] [vid. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://www.berlin.de/ba-lichtenberg/auf-einen-blick/buergerservice/bauen/artikel.1046630.php>

BUNDESAMT FÜR MIGRATION UND FLÜCHTLINGE, nedatováno. Schutzformen [online] [vid. 2022-01-17]. Dostupné z: <https://www.BAMF.de/DE/Themen/Asyl/Fluechtlingschutz/AblaufAsylverfahrens/Schutzformen/schutzformen-node.html?sessionid=0C87CA982429F6B9DF6A1074F9663DB.internet572>

BUNDESZENTRALE FÜR POLITISCHE BILDUNG, nedatováno. Gastarbeiter [online-Lexikon]. bpb.de [online] [vid. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://www.bpb.de/nachschlagen/lexika/270369/gastarbeiter>

COLUMBIA ELECTRONIC ENCYCLOPEDIA, 2021. Berlin, city, Germany. Columbia Electronic Encyclopedia, 6th Edition. 1-3. ISSN 9780787650155.

DRÁPAL, Jaroslav a Olga DRÁPALOVÁ, 1988. Architektonická kompozice II, Výtvarná geometrie [online]. B.m.: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury [vid. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uid:43a126b0-d917-11e8-bc37-005056827e51?page=uid:9058dc60-fdf6-11e8-95ba-5ef3fc9bb22f>

FALTRUSOVÁ, Gabriela, 2014. Mezinárodní migrace z Turecka do Spolkové republiky Německo, 2014. B.m.: Brno. Bakalářská práce. Mendelova univerzita v Brně. Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií. Vedoucí práce Ing. Milan Palát, Ph.D.

FEDERAL INSTITUTE FOR RESEARCH ON BUILDING, URBAN AFFAIRS AND SPATIAL DEVELOPMENT, nedatováno. 1979 - 1984/87 IBA Berlin // Inner City as a Living Space. IBA [online] [vid. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.internationale-bauausstellungen.de/en/history/1979-1984-87-iba-berlin-inner-city-as-a-living-space%2%80%a8/>

FLINGEROVÁ, Tereza, 2015. Genius loci vybrané turistické destinace Evropy a světa - Německo (Komparace východní a západní části Berlína s ohledem na politicko-historický vývoj). 2015. B.m.: Univerzita Hradec Králové Fakulta informatiky a managementu Katedra rekreologie a cestovního ruchu.

HÄMER, Hardt-Waitherr a ARBEITSGRUPPE STADTERNEUERUNG, 1981. Projekte Luisenstadt SO 36. 187.

LANDESARCHIV BERLIN UND DER BEUTH HOCHSCHULE FÜR TECHNIK BERLIN, nedatováno. HistoMap-Berlin [online] [vid. 2021-04-13]. Dostupné z: <http://histomapberlin.de/histomap/de/index.html>

MATYŠOVÁ, Jana, 2020. Kvalita urbanistické struktury dle hodnocení jejich obyvatel [online]. Brno. Disertační práce. Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury. Dostupné z: https://www.vut.cz/www_base/zav_prace_soubor_veřejne.php?file_id=218316

MOGGERT, Monika, 2018. Vývoj městských center: Analýza rozdílných kulturních vlivů s dopadem na změnu urbánního prostředí na příkladu Berlína. In: In PhD Research Symposium 2018. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, s. 36-41. ISBN 978-80-214-5664-8.

MOGGERT, Monika, 2019. Berlín - Analýza rozdílných kulturních vlivů s dopadem na změny urbánního prostředí. první. B.m.: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury. ISBN 978-80-214-5711-9.

MUZEUM FHXB FRIEDRICHSHAIN-KREUZBERG, 2017. Internationale Bauausstellung Berlin 1984/87 [Sammlung] [online] [vid. 2022-01-15]. Dostupné z: <https://berlin.museum-digital.de/collection/60?nav-lang=de>

QUARTIERSMANAGEMENT ZENTRUM KREUZBERG / ORANIENSTRASSE, nedatováno. DAS QUARTIERSMANAGEMENTGEBIET ZENTRUM KREUZBERG / ORANIENSTRASSE [online] [vid. 2022a-01-15]. Dostupné z: <https://www.qm-zentrumkreuzberg.de/Quartiersmanagement/Das%20QM-Gebiet/>

QUARTIERSMANAGEMENT ZENTRUM KREUZBERG / ORANIENSTRASSE, nedatováno. WAS IST EIGENTLICH DAS QUARTIERSMANAGEMENT (QM)? [online] [vid. 2022b-01-15]. Dostupné z: https://www.qm-zentrumkreuzberg.de/Quartiersmanagement/SENATVERWALTUNG_FÜR_BAU-UND_WOHNUMGSWESEN_ABTEILUNG_IV_REFERAT_FÜR_STADTERNEUERUNG_LAND_BERLIN_nedatováno>Weitlingstraße: Informationen zur Erörterung. Vorbereitende Untersuchungen Lichtenberg - Weitlingstraße

SPAS KREUZBERG NORD E. V., 1985. DISKUSSIONSVORLAGE. Sitzung der Projektgruppe Moritzplatz der Erneuerungskommission am 4. 2. 1985. Erste Ergebnisse der Bewohnerbefragung in P. IV. [online]. 1985.